

GLOBAL DIALOGUE

5.3

4 numere pe an în 16 limbi

Putere
și principiu

Walden Bello

Științele sociale
și democrația

Dipankar Gupta

Simpozion
pe tema muncii de îngrijire

Brigitte Aulenbacher, Michael Fine, Hildegard Theobald,
Yayoi Saito, Roland Atzmüller, Almut Bachinger,
Fabienne Décieux, Birgit Riegraf, Monica Budowski,
Sebastian Schief, Daniel Vera Rojas, Elena Moore
și Jeremy Seekings

Sociologie astăzi

- > Noi direcții în sociologia rusă
- > Aventuri în sociologia cehă
- > Politici chineze privind munca
- > Program pentru științele sociale la scară globală
- > Profesii dintr-o perspectivă internațională
- > Mulțumim, Nacho!

MAGAZINE

VOLUMUL 5 / NUMĂRUL 3 / SEPTEMBRIE 2015
<http://isa-global-dialogue.net>

GD

International
Sociological
Association

> Editorial

Devenind public, devenind comparativ

Acest număr debutează cu două eseuri din Asia – unul din Filipine și altul din India – scrise de doi intelectuali distinși, bine-cunoscuți publicului. Walden Bello continuă o linie a sociologilor care au intrat în politică. De exemplu, *Global Dialogue* i-a intervievat pe Fernando Henrique Cardoso, care a devenit ulterior Președintele Braziliei (GD 3.4) și pe Nicolás Lynch, care a devenit ministru al educației în Peru (GD 4.2). Bello descrie tensiunile și compromisurile pe care le implică reprezentarea partidului de opoziție din Filipine, Akbayan, în Parlament. Bello este un important scriitor în domeniul dezvoltării globale și are o lungă istorie de intervenții curajoase, de la intervenția referitoare la Banca Mondială, despre care a dezvăluit colaborările cu dictatura lui Marcos, până la expunerea atrocităților comise de Partidul Comunist Filipinez, atunci când era membru de partid. Sociologul indian Dipankar Gupta este un alt tip de intelectual cunoscut – un om de știință prolific și, în același timp, un membru proeminent al organizațiilor de dezvoltare și al comisiilor naționale care l-au adus în apropierea centrelor de putere. În această calitate, el explorează legătura strânsă dintre democrație și științele sociale.

Aceste cercetări amănunțite despre implicarea publică sunt urmate de o dezbatere pe una dintre cele mai presante probleme ale epocii noastre, încă insuficient investigată de sociologie – organizarea asistenței sociale. Elaborate de neobosita Brigitte Aulenbacher, articolele compară presiunea marketizării asistenței acordate copiilor și celor vârstnici în Austria, Germania, Suedia, Japonia, Spania, Australia, Chile, Costa Rica și Africa de Sud. Este minunat de observat că departamente din cadrul ISA dezvoltă cercetări comparative atât de importante.

Alte două eseuri semnate de doi tineri cercetători indică spre noi direcții în sociologia rusească. Laboratorul Public de Sociologie din Sankt Petersburg pune sub semnul întrebării două direcții predominante – cea a „instrumentalismului” cercetărilor realizate la solicitarea statului sau a clienților corporatiști despre politici și „autonomiei” profesioniștilor care se înghesuie în obscuritate privată. Laboratorul Public de Sociologie militează pentru o a treia manieră de implicare critică, creând parteneriate cu societatea civilă fără a sacrifica rigoarea științifică. A doua contribuție din Rusia este un eseu fotografic despre un district din Sankt Petersburg, care încă expune arhitectura socialistă de la începuturile erei sovietice. A sosit timpul pentru ca o nouă generație de sociologi să recupereze imaginația care a pus în mișcare cel mai mare și mai tragic experiment social al secolului al XX-lea.

Avem trei contribuții interesante din Cehia – un studiu asupra cehilor care muncesc ca bone (au pairs) în Anglia, o expoziție publică despre migrația romilor și dilemele educației la domiciliu. De asemenea, avem rubrici special dedicate sindicalismului în China, unui studiu comparativ despre profesii și unui program inedit de a promova științele sociale la nivel global. În încheiere, ne luăm din suflet la revedere de la José Ignacio Reguera, aka Nacho, care a fost un sprijin de nădejde în biroul ISA pentru trei decenii, conducându-ne în mod silențios în timpurile electronice ale secolului al XXI-lea. Totodată, urăm bun venit echipei editoriale din Indonezia, care va edita *Global Dialogue* în cea de-a 16-a limbă.

> *Global Dialogue* poate fi găsită în 16 limbi pe site-ul ISA
> Articolele pot fi trimise la burawoy@berkeley.edu

Walden Bello, sociolog filipinez bine-cunoscut la nivel internațional, reflectă asupra provocărilor și dezamăgirilor participării sale în politică și explică de ce și-a dat demisia din poziția de membru al Parlamentului.

Dipankar Gupta, distins sociolog indian și intelectual cunoscut de marcă, examinează conexiuni între știința socială și democrație.

Brigitte Aulenbacher, socioloagă australiană de frunte, adună evidențe de cercetare din întreaga lume pe tema muncii de îngrijire.

Global Dialogue există datorită unui grant generos de la **SAGE Publications**.

> Echipa Editorială

Editor: Michael Burawoy.

Editor asociat: Gay Seidman.

Editori-șefi: Lola Busuttil, August Bagà.

Editori consultanți:

Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchian, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Editori regionali

Lumea arabă:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Brazilia:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Rafael de Souza, Benno Alves, Julio Davies.

Columbia:

María José Álvarez Rivadulla, Sebastián Villamizar Santamaría, Andrés Castro Araújo.

India:

Ishwar Modi, Rashmi Jain, Pragya Sharma, Jyoti Sidana, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Indonezia:

Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

Iran:

Reyhaneh Javadi, Abdolkarim Bastani, Niayesh Dolati, Mohsen Rajabi, Faezeh Esmaeili, Vahid Lenjanzade.

Japonia:

Satomi Yamamoto, Masahiro Matsuda, Fuma Sekiguchi, Taiki Hatono, Hidemaro Inouye, Shinsa Kameo, Kanako Mataka, Shuhei Matsuo, Kaho Miyahara, Noriko Nishimori, Shintaro Oku, Fumito Sakuragi, Yutaro Shimokawa, Mayu Shiota, Masaya Usui, Tomo Watanabe.

Kazakhstan:

Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Gulim Dosanova, Daurenbek Kuleimenov, Ramazan Salykzhanov, Adil Rodionov, Nurlan Baygaby, Gani Madi, Galimzhanova Zhulduz.

Polonia:

Jakub Barszczewski, Mariusz Finkielsztejn, Weronika Gawarska, Krzysztof Gubański, Kinga Jakiela, Justyna Kościńska, Martyna Maciuch, Karolina Mikołajewska-Zajac, Adam Müller, Zofia Penza, Teresa Teleżyńska, Anna Wandzel, Justyna Zielińska, Jacek Zych.

România:

Cosima Rughiniș, Corina Brăgaru, Costinel Anuța, Adriana Bondor, Ramona Cantaragiu, Alexandru Duțu, Irina Cristina Făinaru, Ana-Maria Ilieș, Ruxandra Iordache, Gabriela Ivan, Mihai-Bogdan Marian, Anca Mihai, Adelina Moroșanu, Monica Nădrag, Radu Năforniță, Oana-Elena Negrea, Elisabeta Toma, Elena Tudor.

Rusia:

Elena Zdravomyslova, Lubov Chernyshova, Anastasija Golovneva, Anna Kadnikova, Asja Voronkova.

Taiwan:

Jing-Mao Ho.

Turcia:

Gül Çorbacıoğlu, Irmak Evren.

Consultanți media: Gustavo Taniguti.

Consultant editorial: Ana Villarreal.

> În acest număr

Editorial: Devenind public, devenind comparativ 2

Putere și principii: vicisitudinile unui sociolog în Parlament
de Walden Bello, Filipine 4

Științele sociale și democrația: o afinitate opțională
de Dipankar Gupta, India 8

> SIMPOZION INTERNAȚIONAL PE TEMA MUNCII DE ÎNGRIJIRE

Perspective globale asupra muncii de îngrijire
de Brigitte Aulenbacher, Austria 11

Reconstrucția îngrijirii ca piață în Australia
de Michael D. Fine, Australia 13

Îngrijirea pe termen lung: comparație între Suedia și Japonia
de Hildegard Theobald, Germania și Yayoi Saito, Japonia 15

Fața schimbătoare a muncii de îngrijire în Austria și Germania
de Roland Atzmüller, Brigitte Aulenbacher, Almut Bachinger, Fabienne Décieux, Austria și Birgit Riegraf, Germania 17

Îngrijirea domestică în condiții precare în Chile, Costa Rica și Spania
de Monica Budowski, Elveția; Sebastian Schief, Elveția; W. Daniel Vera Rojas, Chile 20

Furnizarea serviciilor de îngrijire în Africa de Sud
de Elena Moore și Jeremy Seekings, Africa de Sud 22

> NOI DIRECȚII ÎN SOCIOLOGIA RUSĂ

Sociologia într-un mediu ostil
de Laboratorul de Sociologie Publică, Rusia 24

Eseu fotografic. Idealuri socialiste ale arhitecturii sovietice timpurii
de Natalia Tregubova și Valentin Starikov, Rusia 26

> AVENTURI ÎN SOCIOLOGIA CEHĂ

Migrația „au pair” ca ritual de trecere
de Zuzana Sekeráková Búriková, Republica Cehă 29

Educația la domiciliu: libertate și control în educația cehă
de Irena Kašparová, Republica Cehă 31

În amintirea muncitorilor romi din Republica Cehă
de Kateřina Sidiropulu Janků, Republica Cehă 33

> RUBRICI SPECIALE

Note din teren. Schimbare de decor în politicile chineze privind munca
de Lefeng Lin, SUA 35

Formarea unui program pentru științele sociale la scară globală
de Ercüment Çelik, Germania 37

Profesii dintr-o perspectivă internațională: deschiderea cutiei
de Ellen Kuhlmann, Suedia; Tuba Agartan, SUA; Debby Bonnin, Africa de Sud; Javier Pablo Hermo, Argentina; Elena Iarskaia-Smirnova, Rusia; Monika Lengauer, Germania; Shaun Ruggunan, Africa de Sud; Virendra P. Singh, India 39

Mulțumim, Nacho!
de Izabela Barlinska, Spania 41

> Putere și principiu

Vicisitudinile unui sociolog în Parlament

de **Walden Bello**, Profesor Emerit, Universitatea din Filipine, la Diliman,
și fost membru al Camerei Reprezentanților din Parlamentul filipinez, 2009-2015

Walden Bello este un sociolog filipinez bine-cunoscut la nivel internațional ca cercetător și intelectual public. A publicat o serie de cărți importante cu privire la dezvoltare și politică, incluzând *The Anti-Development State* (2004) – *Statul împotriva dezvoltării* –, *Food Wars* (2009) – *Războaiele Alimentelor* – și recent *Capitalism's Last Stand? Deglobalization in the Age of Austerity* (2013) – *Ultima redută a capitalismului? Deglobalizarea în timpurile austerității* –. Pe lângă faptul că este profesor la Universitatea din Filipine, a condus și *Institutul pentru politici privind alimentația și dezvoltarea (Întâi alimentația)* (1990-1994) din SUA și a fost director fondator al Institutului Focus asupra Sudului Global din Bangkok. Walden Bello este un contributor constant la publicații din întreaga lume și a primit numeroase premii internaționale, incluzând *Premiul „Pentru o viață mai bună”* (cunoscut și ca Premiul Nobel Alternativ) și *Premiul Excepțional pentru Cercetare* oferit de Asociația de studii internaționale. În prezentul articol, el descrie experiențele și dilemele sale ca sociolog în politică, fiind principalul reprezentant al partidului filipinez de opoziție, Akbayan, în Camera Reprezentanților din Filipine. Profesorul Bello a fost vorbitor la plenara Congresului Mondial de Sociologie ISA de la Yokohama (iulie 2014). O versiune extinsă a prezentului articol poate fi găsită pe *Global Express*¹.

Walden Bello.

Mare parte a vieții mele am fost atât sociolog, cât și activist. În 1975, cu un doctorat recent în sociologie la Universitatea Princeton, am devenit activist cu normă întreagă, mai întâi pentru a înlătura dictatura lui Marcos din Filipine, ca membru al ramurii internaționale al organizației clandestine Frontul Național Democrat, apoi ca militant împotriva globalizării corporative. Din 1994 până în 2009, am predat sociologie la Universitatea din Filipine la Diliman; în 2009 am intrat în legislativ ca reprezentant al unui partid politic progresist, în Camera Reprezentanților din Parlamentul filipinez.

Partidul al cărui membru sunt, Akbayan, a construit o identitate progresistă din 1998 până în 2009, exprimându-și spiritul de frondă prin propuneri la nivelul legislativului privind legea sănătății reproducerii, eforturile de reformă agrară, inițiativele de eliminare a discriminării împotriva comunității LGBT, extinderea dreptului de vot și în cazul filipinezilor din afara țării, promovarea securității muncitorilor și introducerea locuințelor sociale pentru persoanele sărace din zona urbană.

În 2009 partidul a dezbătut dacă să susțină candidatul Partidului Liberal (PL) pentru alegerile prezidențiale din 2010 – o problemă care s-a redus la măsura încrederii în candidatul respectiv pentru a implementa un program de reformă. Chiar dacă respectivul candidat liberal probabil că nu ar fi susținut redistribuirea bunăstării, democrația participativă sau protejarea suveranității naționale, majoritatea celor care sprijineau Akbayan credeau că liberalii ar susține buna guvernare sau anti-corupția – o necesitate presantă, având în vedere efectele corozive ale corupției asupra democrației.

Dar în timp ce agenda anti-corupție a Partidului Liberal era o realitate, ne așteptam ca un reprezentant al Partidului Liberal pentru președinție să privească favorabil și alte secțiuni ale agendei noastre, cum ar fi sănătatea reproducerii și reforma agrară. Până în 2010, controversata lege a sănătății reproducerii a devenit centrul dezbaterilor parlamentare, în timp ce o lege a reformei agrare, recent aprobată – din nou o altă preocupare a partidului meu – trebuia implementată; mai mult, ne așteptam să fim în măsură să promovăm alte subiecte cheie, incluzând o politică externă independentă, respingerea legii creditărilor automate, care prioritiza gestionarea datoriei externe și interne și eliminarea măsurilor neolibérale în comerț, finanțe și investiții.

Candidatul Partidului Liberal Benigno Simeon Aquino al III-lea (fiul fostului președinte Corazon Aquino, martirizat Benigno Aquino) a fost ales președinte în 2010. În următorii cinci ani, ca principal reprezentant al Akbayan în Camera Reprezentanților, am câștigat experiența directă a oportunităților și constrângerilor oferite unui partid progresist de participarea într-o coaliție dominată de politicieni liberali și conservatori.

> Câștigând pe frontul cultural

Progresiștii filipinezi au promovat îndelung un program de planificare familială sprijinit de guvern, pentru a aborda atât sărăcia, cât și sănătatea reproductivă a femeilor. Până în 2010, când noua administrație a preluat puterea, partidul meu și ale grupări progresiste au menținut legea sănătății reproducerii pe agenda legislativului timp de 12 ani. În pofida opoziției accentuate a puternicei Biserici Romano-Catolice, progresiștii au construit o alianță între clase, orientând subiectul asupra drepturilor și sănătății reproductive ale femeilor. Acesta a fost argumentul câștigător, prezentat cu îndemânare nu numai din perspectivă rațională, ci și în plan simbolic, prin diseminarea strategică a unor imagini ale unei ierarhii dominate de bărbați, respectiv ale unui legislativ dominat de bărbați, care controlează alegerile femeilor. Până în 2012, am intermediat cu succes un acord între o instituție ideologic conservatoare și o parte a elitei conducătoare, respectiv a clasei de mijloc aflate sub influența acestora și legea a fost promovată.

> Reforma agrară: durele realități de clasă

Reforma agrară ilustrează dificultățile politicii de coaliție, în special în ceea ce privește problemele care afectează interesele de clasă. Deși eforturile de reformă a terenurilor au început în Filipine în anii '60, persistă inegalități semnificative. În anii '70, din cauza dictaturii lui Marcos, programul de reformă a terenurilor a întâmpinat rezistența latifundiarilor, fiind suspendat. După înlăturarea lui Marcos în 1986, administrația președintelui Corazon Aquino a lansat un proiect ambițios de redistribuire a 10,3 milioane de hectare, în principal ca răspuns la insurgența rurală a Noii Armate Populare. Totuși, legislativul dominat de latifundiați a strecurat o serie de inadvertențe în legea respectivă, limitând efectiv eforturile de redistribuire a terenurilor publice și lăsând neatins terenurile private *cele mai productive*.

Pe durata primului meu an în legislativ, Akbayan a co-sponsorizat cu succes o nouă lege pentru reforma agrară (CARPER), asigurând suficiente fonduri pentru achiziționarea de terenuri și eliminând inadvertențele legale existente. Legea a trecut datorită faptului că numărul de latifundiați din legislativ a scăzut semnificativ, în timp ce mișcarea populară pentru reforma agrară a revenit la viață, ca urmare a marșului de 1700 de kilometri al unui grup de agricultori, din insula Mindanao până la palatul prezidențial.

Chiar dacă a fost promovată o lege suficient de solidă, a fost nevoie de voință politică pentru implementare. De la aprobarea legii, neglijența președintelui și lipsa dorinței acestuia de a se opune latifundiarilor a lăsat neatins 700 000 de hectare eligibile – majoritatea private, inclusiv unele din cele mai bune terenuri pentru agricultură. Reforma agrară a fost astfel suspendată pe fondul rezistenței latifundiarilor, neglijenței

>>

prezidențiale și timidități birocratice. Refuzul președintelui reformator de a concedia oficialii timizi, incompetenți, responsabili de reforma agrară, împreună cu atitudinea nonșalantă a președintelui față de aceasta au stat la baza demisiei mele în martie 2015.

> Dezastrul bunei guvernări

Dați-mi voie ca în final să mă refer la experiența partidului meu în susținerea bunei guvernante. Perspectiva ca o administrație a Partidului Liberal să trateze cu seriozitate corupția a constituit principalul motiv pentru care Akbayan s-a alăturat coaliției pentru reformă în 2010. Cinci ani mai târziu, acesta a fost motivul care a condus la demisia mea.

Primii ani ai administrației Aquino au fost marcați de campania pentru bună guvernanță. Ca principal reprezentant al partidului Akbayan în legislativ, a fost interesant să fiu parte a acestui curent reformator, inclusiv în ceea ce privește anchetarea fostului președinte, Gloria Macapagal Arroyo, pentru corupție. Alegerile din mai 2013 au fost interpretate de multe persoane, inclusiv de mine, ca un vot de încredere față de administrația liberală.

Dar luna de miere nu a durat. Sistemul politic filipinez are o instituție denumită „pork barrel” sau „Fondul de asistență pentru dezvoltare prioritară” (PDAF), moștenită din perioada colonială americană, prin care președintele alocă o sumă fiecărui membru al legislativului, pe care o poate folosi pentru proiecte în comunitatea pe care o reprezintă. Curând după aceea, am aflat că un politician abil, Janet Lim-Napoles, a creat companii fantomă prin intermediul cărora parlamentarii puteau sustrage fonduri PDAF destinate proiectelor de dezvoltare și serviciilor sociale, cu Napoles câștigând o parte din aceste fonduri. „Înșelătoria Napoles” a provocat o revoltă la scară largă și mulți au cerut eliminarea PDAF. Cred cu tărie că partidul meu ar fi trebuit să-și respecte principiile, să se alăture chemării eliminării PDAF și să refuze să se folosească de sumele alocate organizației de către președinte – dar, spre consternarea mea, propunerea mea de a face acest lucru a fost invalidată pe timpul unei întâlniri a conducerii.

Curând, un alt scandal a izbucnit, cu privire la un fond prezidențial secret conținând mai multe milioane de peso, programul de accelerare a debursărilor (Disbursement Acceleration Program). Având în vedere manipularea netransparentă, iresponsabilă și fără niciun control a fondurilor publice, administrația era implicată în aceleași comportamente de care a acuzat administrația anterioară. Atunci când Curtea Supremă a declarat programul neconstituțional, am simțit că este timpul ca președintele să ia o serie de acțiuni decisive.

Când am solicitat partidului meu să ceară președintelui demisia oficialilor responsabili, o parte din colegii mei din organizație nu au fost de acord, spunând că asta l-ar face pe

președinte și mai încăpățânat – un răspuns fatalist, pe care îl consider nedemn de un partid progresist. Nerezolvând problematica alături de conducerea partidului, i-am scris direct președintelui, argumentând, ca un cetățean îngrijorat, că acesta ar trebui să îl demită pe ministrul bugetului, datorită „managementului rapid și necontrolat al fondurilor, fără percepția limitelor”. Programul, scriam, a creat „exact tipul de patronaj prezidențial subversiv la adresa separării puterilor în stat, pe care Constituția trebuia să îl evite”, oferindu-i Executivului o pârgie financiară directă de influență asupra Senatului și Camerei Reprezentanților.

Scrisoarea mea a amplificat tensiunile dintre mine și conducerea Akbayan: majoritatea membrilor au susținut că nu aveam niciun drept să îi scriu președintelui în numele meu. Subordonarea perspectivei personale în raport cu poziția partidului a fost prețul, mi s-a spus, pe care ar fi trebuit să îl plătesc pentru a fi cel mai vizibil reprezentant al acestuia.

În timp ce dezbaterile la nivelul partidului nostru au continuat, administrația a înregistrat un al doilea eșec: pe 25 ianuarie 2015, o misiune antiteroristă în Mindanao a întâmpinat probleme, conducând la moartea a 44 de membri ai Forțelor Speciale din cadrul Poliției Naționale – împreună cu 18 militanți ai Frontului Islamic de Eliberare Moro, mișcare separatistă care negocia un acord de autonomie cu guvernul.

„Raidul Mamasapano” a exemplificat lipsa bunei guvernante din trei perspective. În primul rând, președintele a refuzat să-și asume responsabilitatea pentru operațiunea pe care a ordonat-o, încălcând un principiu de bază al conducerii prezidențiale. În al doilea rând, a oferit, în mod ilegal, comanda operațiunii unui prieten din conducerea poliției, care fusese suspendat sub acuzația de corupție de către Avocatul Poporului. În al treilea rând, a ordonat o misiune care reflecta prioritățile americane, nu cele filipineze – știind că un accident ar submina negocierile cruciale de pace. În numele bunei guvernante, am cerut ca președintele să-și asume întreaga responsabilitate pentru eșec și să expună toate aspectele referitoare la raid, în special rolul Statelor Unite.

Pe măsură ce criza de autoritate a administrației s-a accentuat, am cerut ca Akbayan să lupte pentru reformă. Cu președintele într-o poziție slăbită moral, am susținut, ar trebui să-l presăm nu numai să accepte responsabilitatea pentru tragicul raid, dar și să demită oficialii corupți, incompetenți și iresponsabili, revigorând programul de bună guvernanță. Conducerea partidului a refuzat.

Incapabil să sprijin un președinte care a refuzat să-și asume responsabilitatea pentru tragedie și care a continuat să protejeze apropiați corupți și incompetenți, demisia mea ca reprezentant al Akbayan în Camera Reprezentanților a fost inevitabilă. Convins că leadership-ul partidului greșea, mi-am dat seama că nu mai pot reprezenta Akbayan dacă

>>

nu sunt de acord cu poziția de bază a organizației, respectiv cu menținerea sprijinului pentru președinte. Nu mi-a cerut nimeni să demisionez, dar codul de conduită al partidului era clar: am demisionat pe 19 martie 2015.

> Lecții cheie

Pe durata prezentei expunerii, am evidențiat lecțiile pe care le-am învățat din promovarea a trei inițiative: sănătatea reproducerii, reforma agrară și buna guvernare.

Confruntarea pentru promovarea sănătății reproducerii ilustrează modul în care problemele culturale reprezintă un domeniu unde o agendă progresistă poate fi susținută doar prin construirea atentă a unor alianțe și strategii discursive. În lupta în favoarea planificării familiale, forțele susținând sănătatea reproducerii au fost în măsură să creeze rupturi în clasele superioară și de mijloc, înlocuind tema controlului populației cu un discurs privind drepturile de reproducere ale femeilor, creând astfel spațiu pentru promovarea unei legi în pofida unei opoziții accentuate.

Experiența cu reforma agrară ne amintește cât de dificil este să câștigi asalturile directe asupra inegalității într-un climat politic ne-revoluționar. Deși forțele progresiste au reușit să promoveze o legislație solidă, inegalitatea agrară s-a menținut, datorită unei combinații de neglijență prezidențială, timiditate birocratică și rezistență a latifundiarilor.

Un al treilea exemplu, lupta pentru bună guvernare oferă mai multe lecții, deși a avut consecințe politice și personale dureroase. O lecție ar fi că alianțele sunt dinamice: în acest caz, o coaliție pentru reformă se poate transforma în altceva. O a doua lecție ar fi că un partid progresist trebuie să-și

evalueze continuu participarea în coaliții. Fiecare partid are interese – incluzând poziții administrative sau influență în cadrul unei coaliții – dar câteodată, aceste interese intră în conflict cu valorile sale fundamentale. În aceste momente critice, un partid de stânga trebuie să se asigure că valorile vor prevala, pentru a-și menține integritatea.

O a treia lecție: ocazional, pot apărea diferențe de opinie semnificative între partide și reprezentanții acestora în legislativ. În aceste momente, progresiștii ar trebui să-și urmeze conștiința, chiar dacă asta înseamnă opoziția față de conducerea propriului partid. Ideea de progresist înseamnă să-ți imaginezi o societate construită pe egalitate, justiție, solidaritate și suveranitate – și să ai un program politic pentru a realiza această viziune. Dar respectiva idee înseamnă și proiectarea unei poziții etice, morale. Poate că elementul distinctiv al adevăratului progresist care deține o funcție publică este tocmai comportamentul etic al acestuia. Pentru mine, a fi progresist pe coridoarele puterii înseamnă, mai presus de orice, să rămâi fidel principiilor și valorilor, chiar dacă asta înseamnă să-și pierzi poziția, posesiunile sau viața. ■

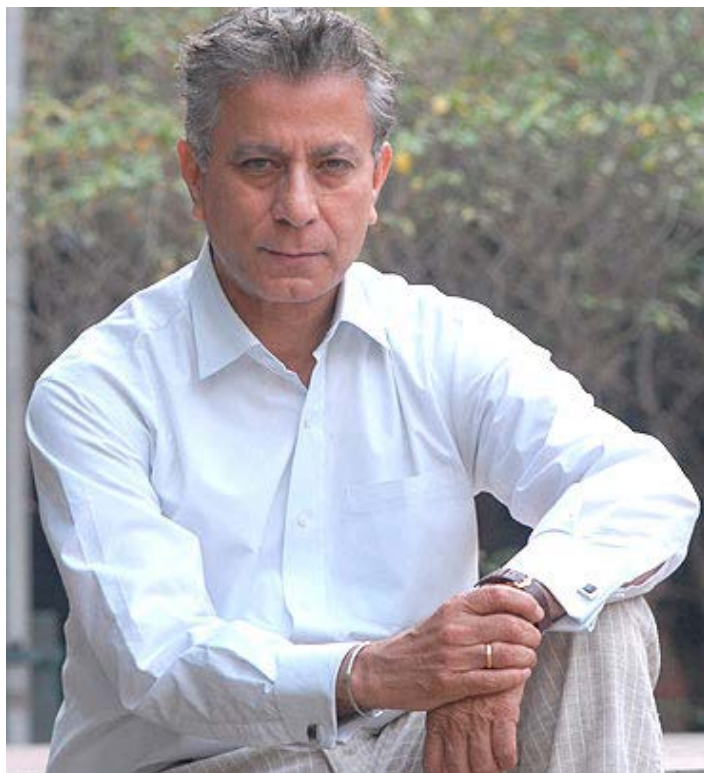
Adresa de corespondență:
Walden Bello <waldenbello@yahoo.com>

¹ <http://isa-global-dialogue.net/power-and-principle-the-vicissitudes-of-a-sociologist-in-parliament-july-4-2015/>

> Științele sociale și democrația

0 afinitate opțională

de **Dipankar Gupta**, Universitatea Shiv Nadar, New Delhi, India¹

| Dipankar Gupta.

Dipankar Gupta este un distins sociolog indian și un intelectual cunoscut de marcă. Este profesor și director al Centrului pentru relații publice și teorie critică la Universitatea Shiv Nadar din New Delhi. Timp de aproape trei decade acesta a predat sociologia la Universitatea Jawaharlal Nehru. Autor și editor al optsprezece cărți, a scris pe o mare varietate de teme în legătură cu transformarea post-colonială a Indiei. Cea mai recentă carte a acestuia, *Revoluția de sus: viitorul Indiei și elita cetățenilor*, susține că democrația se dezvoltă prin intervenții ale unor foruri superioare. Scrie regulat în periodicele *The Times of India* și *The Hindu* și este implicat în sfera publică prin participarea la activitățile a diverse instituții, deținând, de exemplu, conducerea Băncii de Rezerve a Indiei și a Băncii naționale pentru agricultură și dezvoltare rurală. A fost profesor invitat în Toronto, Paris și Londra și membru senior asociat la mai multe universități din Statele Unite. A primit numeroase distincții, în 2010 fiindu-i oferită cea de Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor de către guvernul francez. O versiune extinsă a prezentului articol poate fi găsită în *Global Express*².

V-ați întrebat vreodată de ce științele sociale, incluzând filosofia, înfloresc doar în societățile democratice? Unele dintre cele mai bogate state ale lumii – Arabia Saudită, China și Rusia – au înregistrat succese deosebite în științele naturale, dar au neglijat științele sociale. China și Rusia se pot măsura cu cele mai performante state în ceea ce privește progresele înregistrate în electronică, fizică, transport, dar în domeniile sociologiei, științelor politice, economiei, chiar și în cel al istoriei, acestea întâmpină dificultăți. Oare dezvoltarea în științele sociale este urmărită activ doar în regimuri democratice? Și, dacă acesta este cazul, de ce?

Unii au susținut că afinitatea aparentă dintre democrație și științele sociale maschează o prejudecată mult mai superficială – și anume că respectiva conexiune este în

fapt un produs al unei culturii occidentale specifice. Poate că științele sociale doar par să fie neutre cultural, când, de fapt, acestea sunt circumscrise preocupărilor europene și americane? Mulți critici ai științelor sociale, răsăriteni, au promovat categorii indigene ale științelor sociale, ca pe o corecție care evidențiază, în același timp, pretențiile de universalitate ale științelor sociale. Dar această abordare nu include faptul că științele sociale s-au dezvoltat doar recent, chiar și în Europa sau America. În trecut, aceste sisteme de cunoaștere erau noi și în aceste părți ale lumii, capacitățile lor analitice neavând la bază nici perioada medievală și nici pe cea medievală târzie.

Înainte de instaurarea democrației, nu a existat contextul în care să se urmărească dezvoltarea științelor sociale. În același timp, nu erau disponibile nici tipurile de date necesare – elemente de bază

>>

în sociologie, științele politice sau economice. Științele sociale au apărut în momentul dezvoltării unui nou context, respectiv când un nou set de fapte a devenit relevant – o combinație care a facilitat dezvoltarea acestora.

Câtă vreme cunoașterea a constat în credințe transmise ierarhic, de sus în jos, fie de la biserică, fie de la stat, secularismul nu a fost o opțiune, cel puțin până când individul a putut să ceară „Înainte să te cred, dovedește-mi”. Pentru științele sociale, secularismul este cheia, deoarece studiem oameni în acțiune. Viețile nu rămân statice pentru că există contexte care diferă din punct de vedere geografic sau istoric. Științele naturale au mai multă libertate de acțiune: apa întotdeauna potolește setea, curcubeul traversează cerul, iar focul aduce atât fum, cât și lumină. Niciunul din aspectele menționate nu are nevoie de democrație și nici nu s-a schimbat de la apariția acesteia. Științele sociale sunt diferite.

Pentru științele sociale este relevant – nu, esențial – să fie contextualizate observațiile cu înțelegerea că ceea ce fac ceilalți le influențează sinele, chiar definindu-l. Acest aspect, central astăzi, în trecut nu avea nicio valență sau greutate. În trecut, comunitățile, grupurile, uniunile, triburile, castele, afinii și rudele de sânge, trăiau împreună, dar nu exista *societatea*. Interacțiunile regulate, la scară largă, de-a lungul frontierelor primordiale – subiectul investigației sociale științifice – au apărut doar recent în istoria umanității. Odată cu formarea societății, nu mai este posibil să rămâi strâns legat de grupurile pre-existente: conștientizarea „celuilalt” devine esențială în construirea sinelui.

În democrație, această conștientizare a devenit cu atât mai importantă. Politicile sau inițiativa economică trebuie să aibă în vedere interese multiple, chiar și pe cele ale celor mai puțin avantajati. De exemplu, Amendamentul la Legea Săracilor, promovat în Anglia în 1834, a reprezentat un pas semnificativ în stabilirea democrației: munca nu a mai fost circumscrisă caselor parohiale sărace, ci fiecare se putea mișca liber în căutarea unui loc de muncă.

Democrația a evidențiat un fapt nou și semnificativ. De la nașterea acesteia, am început să acceptăm că ființele umane sunt actori raționali în căutarea unui obiectiv, libere să-și aleagă calea. Existența mai multor căi ne face vulnerabili la erori – un preț acceptabil, pentru că inovația apare doar când teama de a greși este depășită.

Ce înseamnă asta? Când erorile individuale nu sunt pedepsite este loc atât pentru perfecționare, cât și pentru inovare. Dacă legile democrației nu sunt încălcate, erorile care respectă limitările acesteia sunt binevenite. Democrația permite alegerea mai multor drumuri: diferite feluri de a crește copiii, de a avea o viață de cuplu, de a alege profesia, de a ne face prieteni. În trecut, aceste alegeri nu existau; dar într-o democrație, chiar și cei cărora le este dificil să depășească prejudecățile tradiționale sunt obligați să-și reprime instinctele primordiale.

Aceste abordări de tip încercare și eroare constituie materialul empiric pentru științele sociale. Să faci o greșală poate fi o întâmplare nefericită dintr-un punct de vedere personal, dar pentru științele sociale erorile sunt fundamentale, oferindu-le cercetătorilor atât datele, cât și conceptele necesare. Democrația este condiția necesară pentru emergența științelor sociale, pentru că doar în democrație acceptarea erorilor devine ceva obișnuit.

Imaginează-ți că ești un economist într-o societate pre-democratică. Practic piața era cunoscută, iar vânzătorii și cumpărătorii de bunuri și servicii erau etichetați de la bun început. „Karkhana”-urile [atelierelor] medievale produceau pentru o categorie definită de cumpărători; era nevoie de anumite deprinderi, dar nu de spirit antreprenorial. Nu era posibil să faci o eroare „economică”; nu era vorba de asumarea riscului, întrucât cumpărarea și vânzarea erau determinate de obiceiuri și patronat. Când terenurile nu erau ușor de înstrăinat sau când muncitorii nu aveau libertate de mișcare, statutul acestora era definit de la început; din acest motiv economia ca disciplină academică nu-și avea locul în vremurile pre-democratice. Nu exista nicio „mână invizibilă”, niciun dezechilibru al pieței, nicio eroare de gândire care să conducă la probleme economice sau insolvență.

Totuși, într-un context în care interacționează interese multiple, o democrație trebuie să-și orienteze economia cu sensibilitate. Când mâna nevăzută a pieței acționează, ocazional mâna expusă a statului este necesară pentru menținerea echilibrului social. Dacă guvernul cedează în fața intereselor unei clase sau alteia, este necesar cu atât mai mult timp pentru ca problemele unei economii afectate să fie soluționate – un model care arată cât de importante sunt pentru o democrație conștientizarea celorlalți, interesele transversale și admisibilitatea erorilor.

Economia ca disciplină nu ar avea susținere în lipsa principiului de bază conform căruia oamenii fac greșeli. Este oare timpul pentru o politică monetară de ușurare? Ar trebui ca rata de schimb să fie stabilizată la un anumit nivel? În economiile totalitare, obiectivul unor asemenea investigații ar fi sever restricționat întrucât deciziile sunt luate la un nivel superior. În democrații putem insista „dovedește-o”.

În mod similar, prin separarea puterii de autoritate, științele politice își evidențiază depedența de democrație. În trecut conducătorii aveau putere, dar autoritatea vine numai cu un mandat popular, exercitat liber. În democrație, alte persoane contează. Democrația acceptă multitudinea de interese în societate ca pe o condiție necesară; obiectivele și viziunile incompatibile trebuie să fie exprimate în cadrul unor alegeri libere și corecte, pentru că nu contează care parte deține autoritatea, întrucât nu o deține în numele lui Dumnezeu sau al unui rege, ci în numele poporului. Pentru a avea succes, orice parte care dorește autoritatea trebuie să aducă echilibrul în raport cu

interesele aflate în conflict – agricultori, muncitori, clasa gulerelor albe și așa mai departe. Toate aceste fracțiuni au sub-frațiuni, obligându-i pe cei implicați în politică să fie atenți la „ceilalți”.

Pentru științele politice, este imperativ ca sistemul să permită oamenilor să facă și să corecteze greșeli – întotdeauna respectând un set de reguli. Fă greșeli și vei pierde puterea. Într-o democrație, cei care dețin autoritatea nu o pot considera incontestabilă; alegătorii își pot schimba opiniile și chiar sunt încurajați să o facă. Fără democrație nu ar exista opțiuni, alegeri, revocări și nici opoziția împotriva obligațiilor de orice natură.

Dar ce se întâmplă cu sociologia, o disciplină al cărei obiectiv primar este refracția fenomenelor prin clase, categorii, genuri, grupuri ocupaționale? Practicile sociale precum căsătoria pot fi examinate în raport cu elementele curente sau prin lentile diferite, explorând efectele castei, clasei, religiei, ocupației – un stil de investigare care începe cu fenomenul de conștientizare a „celorlalți”.

Rezistând concepțiilor populare ale realității sau, mai precis, esențialismului, sociologia caută în profunzime, în mod conștient, cu ajutorul metodei comparative, explorând variațiile în timp și spațiu și forțând cercetătorul să fie imparțial și critic. Prin studiile comparative explorăm trăsăturile generale ale unui fenomen social, fie că vorbim de religie, căsătorie sau preferințele sociale – și înțelegem modul în care faptele sociale se pot manifesta diferit, în funcție de context.

Așadar, legătura sociologiei cu democrația este ușor de înțeles: în conștientizarea „celorlalți”, a contextului, această disciplină se autodefineste, concentrându-se asupra modului în care oamenii interacționează, în interiorul și de-a lungul granițelor culturale și economice. Acest atribut al refracției deliberate permite sociologiei să seteze tendințele în anumite domenii, cum ar fi studiul mobilității sociale.

În contextele ne-democratice, unde este libertatea de a întreba astfel de lucruri? Fără libertatea permisă de democrație, orice anchetă orientată asupra problemelor menționate ar fi etichetată ca subversivă. O democrație, prin contrast, înfloarește ca urmare a unor astfel de anchete, întrucât toți cei care aspiră la putere sunt în competiție și le este util să înțeleagă cum să reprezinte cel mai bine interesele multiple.

Sociologia poate părea o formă de activism sau determinată de interesele imediate ale decidenților politici. Aceasta ar fi o înțelegere eronată a disciplinei, dar în același timp este adevărat că politicienii democrați pot profita de sociologie: dacă un decident vrea o imagine completă a unei probleme, o poate cere sociologiei.

Totuși, când sociologii lucrează la cererea activiștilor, aceștia riscă să vicieze datele lor pentru a se potrivi unor interese neacademice. Sociologia este cea mai potrivită pentru a investiga direcția schimbării într-o manieră holistică – deseori generând contestații aprinse, alteori ascunzând perspectiva mai largă. Dar sociologia poate ajuta și la identificarea căilor către o societate cât mai incluzivă – generând o participare mai largă și o toleranță mai mare la diferențe și erori. În esența sociologiei se găsește ideea că oamenii fac greșeli, dar și că încearcă să le corecteze, urmărind anumite obiective fără a folosi un set de mijloace predeterminate.

Argumente similare pot fi utilizate și în cazurile istoriei și filosofiei. Istoria, la drept vorbind, este o obsesie cu prezentul; privim în trecut doar din punctul de vedere al vieților noastre finite. În democrații, analiza perioadelor trecute ne permite să acceptăm erorile trecutului, recunoscând în același timp măsura în care epocile trecute influențează prezentul. Fără acest lucru, istoria rămâne o cronică fără culoare sau o hagiografie colorată – în ambele cazuri inutilă din punct de vedere academic.

Similar, filosofia a fost transformată de apariția democrației. „Sinele” care, în izolare, a dominat filosofia occidentală de la Descartes la Kant, a trebuit să facă loc și pentru „celălalt” – o transformare care nu ar trebui percepută ca fiind adaptativă, ci constitutivă, întrucât filosofia admite astăzi că sinele nu ar exista în absența celuilalt. Dacă democrația indică o preocupare pentru „ceilalți” și permite erorile, atunci putem vorbi într-adevăr de „cetățenie” – etica extinsă, piatra de temelie a legii și guvernării democratice. Constituțiile democratice și codurile penale pornesc de la premisa acceptării „celorlalți” ca agenți etici, similari ontologic nouă, completări ale ființei noastre.

Când „celălalt” devine atât de central și când acceptarea „erorilor” este rutină, vorbim într-adevăr de cetățenie; cercetătorii în domeniul științelor sociale încearcă să consolideze cetățenia, pentru că astfel își consolidează disciplinele. Forța democrației poate fi analizată din perspectiva forței și profunzimii științelor sale sociale. Libertatea alegerii, deschiderea spre „erori” și realizarea faptului că ceilalți influențează sinele sunt condiții disponibile doar cetățenilor unui regim democratic. În consecință, științele sociale nu pot fi caracterizate ca occidentale sau eurocentrice. Dacă este cazul, acestea pot fi percepute ca discipline centrate pe cetățean sau chiar „cetățentrice”. ■

Adresa de corespondență:
Dipankar Gupta <dipankargupta@hotmail.com>

¹ Sunt recunoscător profesorului André Béteille și profesorului Deepak Mehta pentru comentarii.

² <http://isa-global-dialogue.net/social-science-and-democracy-an-elective-affinity/>

> Perspective globale asupra muncii de îngrijire

de **Brigitte Aulenbacher**, Universitatea Johannes Kepler, Linz, Austria, membru al Comitetelor de Cercetare ISA pe economie și societate (RC02), sărăcie, bunăstare socială și politici sociale (RC19), sociologia muncii (RC30) și femei în societate (RC32) și vice-președinte al comitetului local de organizare al celui de-al treilea Forum de Sociologie ISA, Viena 2016

| Ilustrație de Arbu.

De câțiva ani, totuși, interesul sociologic acordat îngrijirii și muncii de îngrijire a cunoscut un avânt: tema urcă rapid în topul agendei cercetărilor sociologice și sociologii explorează din ce în ce mai mult diferențele sociale și inegalitățile implicate în îngrijire și în deficiențele persistente de îngrijire.

> Crizele îngrijirii și deficitul global de îngrijire

În sociologiile țărilor cu venituri medii și mari din Nordul Global acest nou interes pentru îngrijire și munca de îngrijire reflectă procesele care au început în anii 1980 și 1990, incluzând atât implementarea noului management public în țările OCDE și comodificarea îngrijirii, ca și provocările continue legate de oferirea îngrijirii în viața de zi cu zi.

Pe de-o parte, au evoluat noile așa-zise industrii ale îngrijirii și gospodăriile private angajează din ce în ce mai mult muncitori migranți din Sudul Global și din Est. Pe de altă parte, pe măsură ce statul bunăstării se diluează în Europa de Sud și Est, precum și în Europa de Vest, austeritatea fiscală de după 2008

Ingrijirea și munca de îngrijire, auto-îngrijirea și îngrijirea altora, în viața de zi cu zi și pe parcursul vieții, de către familie și rude, de către profesioniști ai îngrijirii, pe piață sau oferită de stat sau de societatea civilă: toate acestea sunt fundamentale pentru indivizi și pen-

tru coeziunea socială. Deși avem o lungă tradiție în cercetarea îngrijirii, problematica a fost marginalizată – poate din cauză că îngrijirea este de obicei invizibilă în așa-numita sferă privată și devalorizată în sfera publică, mai ales în cadrul diviziunilor de gen și etnice ale muncii.

>>

crează noi crize ale îngrijirii – crize care deseori au fost ignorate, din moment ce îngrijirea și munca de îngrijire au fost întotdeauna subiecte subordonate și neglijate ale reproducerii sociale.

Dar în țările cu venituri medii din Sudul Global, pe măsură ce creșterea economică din ultima decadă a fost însoțită de o expansiune a noilor programe sociale și a unui stat al bunăstării, îngrijirea și munca de îngrijire s-au întărit ca servicii furnizate de sectorul public pentru săraci, copii, vârstnici și persoane cu dizabilități și s-a extins și către alte părți ale populației.

Cercetările sociologice curente despre îngrijire și munca de îngrijire reflectă aceste realități și următoarele articole din *Global Dialogue* oferă câteva lămuriri cu privire la regimurile de îngrijire din câteva țări din Nordul și Sudul Globale.

> Regimuri de îngrijire în Nordul și Sudul Globale

Purtându-ne pe glob, articolele care urmează compară diferite regimuri de îngrijire, concentrându-se pe intersecția dintre gospodăriile (private), familie și rudenie, societatea civilă, state și piețe într-un număr de țări. Împreună, articolele evidențiază patru mari evoluții cu privire la regimurile de îngrijire contemporane. În primul rând, ele dezvăluie o tendință generală de marketizare continuă. În al doilea rând, ele conturează o interacțiune complexă

între comodificarea și decomodificarea îngrijirii. În al treilea rând, arată cum comodificarea îngrijirii nu numai că face o diferență în organizarea muncii de îngrijire, dar ridică și întrebări cu privire la cei care oferă și cei care primesc îngrijire. Nu în ultimul rând, articolele demonstrează importanța examinării contextelor locale, naționale, trans- și internaționale pentru înțelegerea tendințelor importante în îngrijire și în munca de îngrijire.

În contribuția lui, Michael D. Fine descrie cum regimul de îngrijire din Australia este reorganizat la intersecția dintre marketizare și servicii de îngrijire oferite de stat. Sarcinile și condițiile în care lucrează furnizorii de îngrijire, precum și conceptul de client pentru cel care primește îngrijire, suferă momentan transformări fundamentale, oscilând între profesionalizare și de-profesionalizare. Descrierea făcută de Hildegard Theobald și Yayoi Saito a regimului de îngrijire din Suedia și Japonia arată cum politicile naționale transferă și adaptează idei privind îngrijirea și cum sunt acestea legate de diviziunea muncii. În ciuda divergențelor dintre cele două regimuri ale îngrijirii, în ambele țări îngrijirea profesională pe termen lung pare să fie amenințată de politici care slăbesc rolul statului în asigurarea îngrijirii.

Roland Atzmüller, Brigitte Aulenbacher, Almut Bachinger, Fabienne Décieux și Birgit Riegraf își prezintă concluziile cu privire la drumul Austriei și Germaniei de la statul bunăstării la un stat al investițiilor;

descriind îngrijirea drept un teren contestat și modelând concepte precum munca migranților în gospodării, îngrijirea profesională, protestele sociale și îngrijirea alternativă. Monica Budowski, Sebastian Schief și Daniel Vera prezintă o comparație între regimurile de îngrijire din Chila, Costa Rica și Spania și arată cum aranjamentele îngrijirii copiilor și diviziunea muncii între femei și bărbați în gospodăriile cu situație precară din punct de vedere economic sunt influențate de orientarea statului bunăstării către piață, familie sau stat, ca furnizori cheie de îngrijire. Elena Moore și Jeremy Seekings reconstruiesc istoria statului bunăstării din Africa de Sud, subliniind schimbarea istorică de la apartheid la regimul post-apartheid. Confruntat cu probleme precum SIDA și copii orfani și concentrat pe vârstnici și copii, statul joacă un rol esențial în furnizarea de îngrijire, dar familia, rudele și, recent, piața, sunt componente importante ale regimului de îngrijire din Africa de Sud. Pe scurt, articolele arată contexte divergente și consecințele creșterii comodificării îngrijirii în țări foarte diferite¹. ■

Adresa de corespondență:
Brigitte Aulenbacher <brigitte.aulenbacher@jku.at>

¹ Pentru aceste informații și altele cu privire la îngrijire și munca de îngrijire de pe glob vedeți volumul special: *Soziale Welt* (Sonderband 20), „Sorge: Arbeit, Verhältnisse, Regime” [Îngrijire: muncă, relații, regim], 2014 (editat de Brigitte Aulenbacher, Birgit Riegraf și Hildegard Theobald).

> Reconstrucția îngrijirii ca piață în Australia

de **Michael D. Fine**, Universitatea Macquarie din Sydney, Australia
și membru al Comitetului de Cercetare în Sociologia Îmbătrânirii al ISA (RC11)

Pe lângă un semnificativ sector non-profit în domeniul îngrijirii copiilor, există în Australia și afaceri aducătoare de profit ce cumpără și vând astfel de servicii.

Waltzing Matilda este un cântec înșelător de vesel despre un salahor (swaggy) fără casă care își poartă așternuturile în timp ce-și caută un loc de muncă prin deșertul australian. Recunoscut internațional drept australian, acest cântec prezintă stilul de viață itinerant care a avantajat creșterea ovinelor la scară internațională, fenomen care a dominat economia acestei țări către finele secolului al XIX-lea. Un altul dintre cele mai faimoase cântece folk australiene din această perioadă, *Las în urmă îngrijorarea*, ar putea deveni cântecul tematic pentru noua epocă, pe măsură

ce resursele de asistență socială restructurate și marketizate modelează asistența oferită celor care au nevoie de ajutor zilnic. În cuvintele lui Henry Lawson, a cărui poezie a inspirat acest cântec:

*Las în urmă oboseala și îngrijorarea,
Las în urmă simțirea și disperarea;
Și-acum aș vrea numai să fiu
Dincolo de orice urme ale grijilor.*

Mai multe guverne australiene atât liberale, cât și liberal-naționale, au încercat să obțină suport din partea cetățenilor prin declararea unor planuri de expansiune și dezvoltare a sistemului de asistență socială. Dar în această epocă a neoliberalismului și a austerității fiscale, administrațiile au

implementat un nou sistem al creșterii în care serviciile publice și non-profit sunt constrânse, în timp ce piața acestor servicii este promovată. Utilizatorii acestor servicii sunt etichetați drept „consumatori” cărora li se cere să plătească din propriile buzunare ori de câte ori este posibil.

> Asistența: dezvoltarea unui diagnostic sociologic

Știm că asistența este esențială de-a lungul vieții umane. Însă o înțelegere a acesteia rămâne un spațiu lacunar al disciplinelor socio-umane. De la cea mai simplă analiză comparativă internațională sau interculturală este evident că modul în care sistemul de asistență este organizat reflectă mecanismele ascunse ale societății. Astfel, analiza sistemului de asistență oferă un instrument de diagnosticare socială, o modalitate de a înțelege relațiile sociale ale celor mai vulnerabili, cât și structurile sociale și sistemele de putere.

Deși, în mod obișnuit, femeile sunt cele de la care se așteaptă să ofere îngrijire gratuită în interiorul familiei, importanța îngrijirii în afara acesteia s-a dezvoltat enorm de-a lungul secolului al XX-lea. Odată cu creșterea cererii de forță de muncă feminină în afara gospodăriei, a crescut și cererea pentru îngrijire în afara familiei. Guvernele din Australia, ca peste tot, au fost forțate să răspundă prin asigurarea accesului la îngrijire formală, remunerată.

>>

În ciuda unei situații economice dificile, Australia a sporit resursele de îngrijire formală, o modificare însoțită de schimbări semnificative în organizarea, finanțarea și asigurarea îngrijirii. Aceste schimbări se referă la câteva domenii relativ specializate, de la îngrijirea sugarilor și a copiilor, la îngrijirea persoanelor cu dizabilități și a persoanelor vârstnice. Deși fiecare domeniu al asistenței are trăsături specifice, aceste particularități nu trebuie să umbrească metamorfoza mai amplă sau elementele comune care evidențiază atât cererea pentru acțiune, cât și răspunsul guvernelor și al pieței.

> Reforme în domeniul asistenței persoanelor vârstnice și cu dizabilități

Schimbările în sistemul de asistență pentru persoanele vârstnice din Australia au fost modelate de nevoia de a răspunde la cerințele unei populații în curs de îmbătrânire și de a menține costurile aferente publice scăzute. Schimbările s-au bazat pe 50 de ani de experiență și reformă în domeniul îngrijirii persoanelor vârstnice, dar au fost realizate cu intenția de a transforma în mod fundamental elemente-cheie ale sistemului, implicând o creștere a prețurilor pentru toate tipurile și nivelurile de servicii. Se pune din ce în ce mai mult accentul pe principiile pieței și se încurajează ca agenții orientați către profit să dețină un rol mai important în oferirea acestor servicii.

Spre deosebire de vechiul program, noul program de asistență domestică (Home Support Program) are o arie de acoperire națională, cu puține variații de-a lungul statelor australiene. Reformele sistemului de asistență pentru persoanele cu dizabilități au introdus, de asemenea, un program național pentru a răspunde la numărul crescând al populației cu dizabilități care necesită asistență și la criticile privind serviciile de asistență neadecvate și nedrepte oferite în trecut de către unele jurisdicții de stat.

Ca și în cazul sistemului reformat de asistență a persoanelor vârstnice, plățile individualizate – cunoscute drept abordarea asistenței orientate către consumator – oferă beneficiarilor posibilitatea de a-și controla fondurile pentru a achiziționa servicii, o reformă atrăgătoare în special pentru persoane cu dizabilități sau pentru părinții care au în îngrijire copii maturi cu dizabilități mentale care rămân în îngrijirea familiei – de obicei în cea a mamei sau a părinților îmbătrâniți.

În cazul ambelor programe, înlocuirea serviciilor cu plăți individualizate are ca scop formarea unei piețe și promovarea sferei orientate către profit. Acest lucru va duce de asemenea la consolidarea angajării ocazionale în domeniu, având un impact considerabil asupra condițiilor de muncă oferite angajaților și asupra serviciilor publice și non-profit.

> Îngrijirea copiilor

Australia a fost prima țară anglofonă care a dezvoltat un program național de îngrijire a copiilor în anii 1970 și 1980. Facilitatorii de servicii erau, inițial, cu toții organizații non-profit, dar facilitatorii orientați către profit au fost introduși în anii 1990. Sistemul de finanțare, o formă limitată de subvenționare și regularizare bazate pe testarea mijloacelor, nu a reușit să se dezvolte în așa fel încât să facă față costurilor în creștere și multe familii nu au reușit să obțină servicii pentru îngrijirea copiilor. Reformele introduse de actualul guvern cu orientare liberală vor redistribui fondurile existente și vor crește resursele disponibile, dar vor lega subvențiile de situația profesională a mamelor.

Fiecare dintre programele descrise înlocuiește îngrijirea oferită de către familie cu servicii formale plătite. O abordare alternativă, utilizată în fiecare stat OECD, mai puțin în SUA, ar permite concediul parental plătit din fonduri publice. Un program național a fost introdus, într-un final, în Australia în 2011, dar a fost restrâns după

numai câțiva ani, prin introducerea unor noi condiții care limitează eligibilitatea și care exclude salariații care au acces la beneficii derivate din contractul de muncă.

> Provocări pentru noul șablon al asistenței

Programele timpurii ale statului bunăstării au răspuns la capacitatea limitată a familiilor de a face față cerințelor de îngrijire și la incapacitatea pieței de a răspunde la aceste provocări. Astăzi, politicienii caută să creeze un sistem alternativ, bazat pe o piață a asistenței regularizată și promovată de către stat. Diferitele piețe regularizate emergente în Australia permit să reducă costurile directe ale statului prin înlocuirea cheltuielilor din fondurile publice cu plăți efectuate de către familii, sume alocate pe baza testării mijloacelor și prin „eficientizările” rezultate din asigurarea serviciilor de către agenți privați la prețuri scăzute. Însă, în timp ce această abordare oferă avantaje prin aceea că oferă beneficiarilor o gamă mai largă din care să aleagă, ridică, de asemenea, probleme privind securitatea, atât pentru beneficiarii de asistență, cât și pentru forța de muncă, mulți dintre aceștia confruntându-se cu diminuarea condițiilor de muncă și pierderea locurilor de muncă.

Această provocare este de asemenea semnificativă pentru sociologi. Pentru a merge dincolo de teorie, trebuie să înțelegem modurile de funcționare ale acestor noi sisteme și, simultan, să observăm și să analizăm, pe de-o parte, consecințele asupra asistenței, asupra sistemului de plată, asupra loialității și motivației acestor modele diferite, asupra intimității personale și familiale și, pe de alta, consecințele asupra forței de muncă salariate. ■

Adresa de corespondență:
Michael D. Fine <michael.fine@mq.edu.au>

> Îngrijirea pe termen lung

Comparație între Suedia și Japonia

de **Hildegard Theobald**, Universitatea din Vechta, Germania și membru al Comitetelor de cercetare ISA privind îmbătrânirea (RC11), sărăcia, protecția socială și politicile sociale (RC19) și **Yayoi Saito**, Universitatea din Osaka, Japonia.

Îmbătrânire activă în Japonia.
Fotografie de Pia Kieninger.

Începând cu anii 1980, politicile de îngrijire pe termen lung au fost restructurate în mod considerabil în multe țări occidentale, acest lucru având un impact puternic atât asupra beneficiarilor de servicii de îngrijire, cât și asupra celor care lucrează în furnizarea de îngrijire. Țările au împrumutat de multe ori una de la alta abordări privind politicile. Deși programele de îngrijire pe termen lung din Suedia și Japonia au fost create în cadrul unor sisteme de protecție socială și idei de responsabilități familiale diferite, abordarea suedeză privind îngrijirea pe termen lung a jucat un rol semnificativ în dezvoltarea politicilor de îngrijire pe termen lung în Japonia.

În Suedia, încă din anii 1960, un model universal de serviciu public orientat spre asistența socială a persoanelor vârstnice a fost extins treptat la nivel municipal. Acesta a fost apoi reglementat în mod oficial în anul 1982, printr-o lege națională cu privire la serviciul social. Legea prevede un drept general la asistență, oferind autorităților locale responsabilitatea de a se asigura că nevoile de îngrijire sunt îndeplinite, deși legea nu dispune de reglementări detaliate privind eligibilitatea sau serviciile specifice. Începând cu anii 1980, constrângerile fiscale și schimbările demografice au dus la scăderea treptată a răspândirii serviciilor publice, dat fiind că acestea au fost orientate spre

cei aflați în cea mai mare dificultate. În 2012, 9% dintre cei cu vârsta de 65 ani sau peste beneficiau de servicii publice de îngrijire la domiciliu, în timp ce 5% trăiau în centre de îngrijire de tip rezidențial. Cu toate acestea, dintr-o perspectivă internațională, gama de servicii prestate rămâne relativ ridicată și co-plata privată acoperă doar aproximativ 5% din costurile totale de îngrijire.

În Japonia, serviciile publice pentru îngrijirea la domiciliu a vârstnicilor au fost, de asemenea, introduse în anii 1960, deși aceste servicii au fost limitate la persoanele vârstnice singure, iar programul avea la bază principiul de testare a mijloacelor. Un accent asupra responsabilității familiei și drepturile sociale restrictive au limitat serviciile de asistență acordate la domiciliu. Cu toate acestea, din anul 1989, o „Strategie pe zece ani de promovare a sănătății și bunăstării pentru vârstnici” (Planul de Aur) a acordat servicii de ajutor la domiciliu la nivel municipal, bazate pe impozitare, după modelul suedez de servicii publice locale. Totuși, dificultățile în extinderea serviciilor de ajutor la domiciliu, resursele municipale limitate și poziția mai degrabă critică a populației japoneze față de creșterea taxelor au contribuit la introducerea asigurării universale de îngrijire pe termen lung (AÎTL) în anul 2000, cu o finanțare care combină asigurările socială și impozitată. În cadrul AÎTL, programul a acordat servicii de îngrijire în centrele de tip rezidențial și la domiciliu pentru adulții în vârstă cu nevoi atât severe, cât și minore. Acest fapt a crescut considerabil numărul beneficiarilor. În 2011, aproape 13% dintre adulții în vârstă de 65 de ani sau peste au beneficiat de servicii de îngrijire pe termen lung, 4,4% utilizând servicii de ajutor la domiciliu, 5,4% accesând centre de îngrijire de zi, iar 3% locuind în centre de îngrijire de tip rezidențial. În aprilie 2015, o nouă reformă își propune să țintească spre sprijinul public pentru adulții vârstnici cu nevoi de îngrijire mai severe; acest program reformat crește co-plata de la 10% la 20% din costuri pentru vârstnicii cu veniturile mai mari.

Cu toate că furnizarea de servicii a fost marketizată în Suedia și Japonia, aceasta este încă finanțată din fonduri publice. Deja bine stabilită, infrastructura Suediei pentru serviciile publice de îngrijire de tip rezidențial și la domiciliu a fost deschisă pentru furnizorii privați non-profit și pentru cei pentru profit în anii 1990. Inițial, marketizarea s-a bazat pe externalizarea serviciilor publice de îngrijire în principal către furnizorii orientați spre profit prin competiție, dar astăzi modelele bazate pe alegerea clientului sunt mai frecvente la nivel municipal. În aceste programe, municipalitățile înregistrează diferiți furnizori publici și privați, iar beneficiarii își pot alege propriul furnizor. Până în 2012, aproximativ 20% din ser-

viciile de îngrijire la domiciliu și centrele de îngrijire de tip rezidențial erau deținute de furnizorii orientați către profit conduși de marile lanțuri de companii.

În Japonia, AÎTL a deschis o piață a serviciilor de îngrijire la domiciliu, bazată pe competiția dintre furnizorii publici și cei privați orientați spre profit sau non-profit, cu alte cuvinte un model bazat pe alegerea clientului. Cu toate acestea, serviciile de îngrijire din centrele de tip rezidențial sunt încă furnizate fie de către organizațiile publice, fie de către cele non-profit. Municipalitățile conduc sistemul, securizând finanțarea prin AÎTL și taxe fiscale, în timp ce prefecturile autorizează furnizorii de servicii și taxele suplimentare de finanțare. Odată cu extinderea furnizorilor de servicii prin acordare de suport la domiciliu, datorită introducerii Asigurării universale de îngrijire pe termen lung, ponderea furnizorilor pentru profit a crescut de la 30% în 2000 la 63% în 2012.

Cu aceste schimbări în domeniul public, cu (non)extinderea infrastructurii serviciilor de îngrijire și reformele orientate către piață, situația celor care oferă îngrijire s-a schimbat în mod semnificativ, mai ales pentru cei angajați să ofere servicii de ajutor la domiciliu. O anchetă recentă cu privire la condițiile de muncă ale celor care oferă îngrijire la domiciliu din ambele țări a relevat un nivel ridicat de standardizare a muncii de îngrijire și un volum de muncă ridicat. În ambele țări, cei care oferă ajutor la domiciliu raportează că sarcinile lor sunt aproape toate dinainte planificate într-o agendă solicitantă, dar ei evaluează această restructurare în ciuda contextului evoluțiilor specifice fiecărei țări. În Suedia, scăderea treptată a sprijinului public pentru îngrijirea pe termen lung, restructurarea infrastructurii de îngrijire cu orientarea către comercializare, împreună cu termenele limitate pentru furnizarea de îngrijire contravin normelor prevalente, ceea ce duce la critici puternice din partea lucrătorilor din domeniul de îngrijire. În Japonia, cei care lucrează în domeniul furnizării de îngrijire nu au întâmpinat evoluții similare atât de negativ, deoarece extinderea serviciilor de îngrijire și a sprijinului public au avut loc în același timp cu restructurarea orientată spre comercializarea acestora. Totuși, în ambele țări, mai mult de 40% dintre cei care lucrează în domeniul furnizării de îngrijire au în vedere depunerea demisiilor de la locurile de muncă, dezvăluind nemulțumirea lor față de condițiile de muncă. În Japonia, nemulțumirea provine în principal din sarcinile de îngrijire dificile și salariile mici, în timp ce în Suedia schimbările programatice au stat în mod evident la originea nemulțumirii lucrătorilor. ■

Adrese de corespondență:

Hildegard Theobald <hildegard.theobald@uni-vechta.de>

Yayoi Saito <ysaito@hus.osaka-u.ac.jp>

> Fața schimbătoare a muncii de îngrijire în Austria și Germania

de **Roland Atzmüller**, Universitatea Johannes Kepler din Linz, Austria și membru al Comitetului de cercetare ISA privind sărăcia, bunăstarea socială și protecția socială (RC19); **Brigitte Aulenbacher**, Universitatea Johannes Kepler din Linz, Austria și membru al Comitetelor de cercetare ISA privind economia și societatea (RC02), RC19, sociologia muncii (RC30) și femeile în societate (RC32) și vice-președinte al comisiei locale de organizare a celui de-al treilea Forum de Sociologie ISA, Viena 2016; **Almut Bachinger**, Centrul internațional pentru dezvoltarea politicilor de migrație, Viena, Austria; **Fabienne Décieux**, Universitatea Johannes Kepler din Linz, Austria; **Birgit Riegraf**, Universitatea din Paderborn, Germania și membru al RC02, RC19, RC30 și RC32

*O situație tipică într-o grădiniță din Austria.
Fotografie de Arbeiterkammer Oberösterreich,
Austria.*

Austria și Germania, două țări puternice din Europa de Vest din punct de vedere economic, la graniță cu Europa de Est, considerate state ale bunăstării conservatoare, se află în prezent în cursul unor procese fundamentale de reorganizare. Ambele

se confruntă cu o creștere a cererilor, obligațiilor și costurilor în domeniile îngrijirii și muncii de îngrijire, în special în îngrijirea persoanelor vârstnice și îngrijirea copiilor; ambele îndeplinesc aceste obligații în gospodării private și în domenii profesionale.

>>

1 mai – Ziua muncii invizibile! Statuie a unei actrițe populare din Germania, Ida Schumacher, îmbrăcată pentru a simboliza munca invizibilă. Fotografie de Birgit Erbe.

> Exploatarea lucrătorilor migranți

Majoritatea serviciilor de îngrijire în Germania și Austria este oferită gratuit în familii, în special de către femei. Deși creșterea participării femeilor pe piața muncii și formele alternative de viață înseamnă că familia nu mai presupune o structură fixă, politicile guvernamentale de bani-pentru-îngrijire au scopul de a menține structura prin stimulente monetare și avantaje fiscale. În Germania și Austria, ca și în alte țări, femeile migrante sunt adesea angajate pentru cele trei activități desfășurate în gospodărie: curățenie, îngrijire și gătit. Acest sistem lasă neatinsă tradiționalele diviziuni ale muncii între genuri și ușurează sectorul public de presiunea cererilor pentru îngrijire.

Frontierele Austriei și Germaniei, disparitatea veniturilor între Vest și Est, precum și prezența unui corp mare de lucrători bine calificați în Europa de Est încurajează angajarea femeilor migrante, provenite în special din aceste țări. În scopul de a reglementa așa-numita îngrijire de 24 de ore, Austria a ales să legalizeze

această formă de muncă domestică. În Germania, munca migranților în sfera domestică include rezidența și angajarea legală, semi-legală și ilegală. Politic dorită și subvenționată în Austria și informal tolerată în Germania, munca și locuirea în gospodăria angajatorului au fost stabilite, deși nu se încadrează în standardele de angajare ale niciuneia dintre țări. Disponibilitatea nelimitată și înalta responsabilitate, combinate cu izolarea socială și veniturile mici, modelează munca femeilor migrante care trăiesc în gospodăriile angajatorilor lor.

În Austria și Germania, cu ajutorul statului bunăstării, pe de-o parte și munca migranților, pe de alta, gospodăriile clasei de mijloc sunt în măsură să obțină îngrijirea necesară. Cu toate acestea, în țările est-europene, un nou blocaj în furnizare este în curs de dezvoltare, întrucât rudele femeilor migrante care rămân în urma acestora nu dispun de îngrijire. Femeile migrante furnizează îngrijire adesea la două gospodării, făcând naveta între gospodăriile austriece sau germane, unde sunt plătite pentru îngrijire, și țara lor de origine, unde trebuie să ajungă la zi cu munca neremunerată din cadrul familiei.

> Îngrijirea în sectorul public

Cu precădere de la criza financiară din 2008 și schemele de austeritate ulterioare, munca de îngrijire profesională a persoanelor vârstnice și a copiilor a ajuns sub o presiune considerabilă, în parte deoarece noi furnizori privați au început să concureze pentru piața substanțială din regiune. În plus, măsurile de raționalizare și reorganizare conform cu noul management public au însemnat că spațiile de lucru și procesele au fost simplificate, ceea ce le-a făcut mai eficiente economic în moduri care contravin bunei îngrijiri. În îngrijirea persoanelor vârstnice, programele neregulate de lucru fac dificilă protejarea îngrijirii mentale sau chiar suportul fizic. În grădinițe promisiunea de modernizare a muncii de îngrijire a copilului prin educație este înlocuită de condiții problematice, cum ar fi dimensiunile mari ale claselor.

Domeniile de îngrijire a vârstnicilor și copiilor au fost mult timp considerate ca fiind „rezistente la grevă”, pentru că lucrătorii din domeniu sunt adesea reticenți să lase per-

>>

soanele din grija lor nesupravegheate. Dar această dinamică a început să se schimbe: educatorii din Germania sunt în prezent în grevă pentru o mai bună remunerare și condiții mai bune de lucru, precum și pentru îmbunătățirea statutului profesional. Greve ca acestea s-au răspândit în Austria în 2009: „Colectivul revolta grădinițelor” din Austria a avut loc în urma ultimului val de greve din Germania. Colectivul a folosit forme alternative de acțiune pentru a atrage atenția asupra condițiilor precare de muncă și de angajare din domeniul îngrijirii copilului.

În plus față de sprijinul Uniunii pentru greviștii din grădinițe și centrele de îngrijire a persoanelor vârstnice, noi forme ale societății civile și acțiuni specifice mișcărilor sociale și alianțe sunt în curs de dezvoltare atât în Germania, cât și în Austria. Inițiative precum Caremob, Revoluția îngrijirii, sau Manifestul îngrijirii combină critici ale organizării muncii de îngrijire cu solicitări politice care presupun o critică fundamentală a capitalismului și propuneri de viziuni alternative ale unei vieți mai bune.

În același timp, însă, raționalizarea în domeniul serviciilor a mers mână în mână cu noi polarizări sociale și noi diviziuni ale muncii, de exemplu între managementul de îngrijire și îngrijitori, subminând potențialul de solidaritate.

> **Concepții alternative de îngrijire**

În cele din urmă, există noi propuneri care au ca scop satisfacerea nevoilor crescânde de îngrijire ale societății,

oferind în același timp organizarea adecvată a muncii de îngrijire. Comunități rezidențiale administrate la nivel local, răspunzând în primul rând nevoilor pacienților cu demență, s-au dezvoltat începând cu anii 1990, căutând să ofere alternative la îngrijirea în cadrul familiei și centrelor rezidențiale.

Comunitățile locale de îngrijire rezidențială sunt, în general, organizate de membrii familiei, care continuă să ofere parte din îngrijire, în timp ce furnizorii de servicii de îngrijire mobilă se ocupă de partea rămasă. Această versiune de trai asistat este construită pe modelul familiei, dar devine muncă plătită. Cele mai multe dintre aceste aranjamente sunt proiecte ale clasei de mijloc, oferind personalului calificat posibilitatea de a desfășura activitatea profesională într-un mod mai satisfăcător decât o permite munca de îngrijire la domiciliul pacientului. Dar finanțele limitate pentru aceste proiecte conduc adesea la relații de muncă precare: personalul calificat muncește doar cu jumătate de normă, în timp ce lucrătorii angajați în condiții precare, de multe ori femei migrante, preiau sarcinile casnice. Deși abordarea nu adresează nici problematica plății reduse, nici recunoașterea socială scăzută pentru lucrătorii în îngrijire, ea reflectă în mod clar o presiune pentru a stabili cel puțin raporturi legale de muncă.

> **Munca de îngrijire ca domeniu contestat**

Aceste evoluții din sectorul de îngrijire evidențiază efectele polarizante asociate cu reorganizarea statelor bunăstării din vestul Europei. Acestea din urmă nu numai că au ajuns sub presiune din cauza

austerității fiscale. Reorganizarea activităților bunăstării le-a impus să devină productive din punctul de vedere al creșterii economice și al competitivității (internaționale). Pe de o parte, cheltuieli chipurile „ne-productive” pentru persoanele vârstnice au fost expuse ca aranjamente de îngrijire mai mult sau mai puțin informal stratificate etnic. Pe de altă parte, supunerea tot mai mare a bunăstării la imperativele economice transformă părți din munca de îngrijire, de exemplu, îngrijirea copilului, într-o investiție în competitivitatea economică și perspectivele viitoare de carieră ale tinerilor. Cu toate acestea, exemplele noastre arată că declinurile în îngrijirea individuală, munca calificată și coeziunea socială sunt legate de modalitățile de dezbinare ale organizării muncii de îngrijire. În plus, exemplele arată că drumul de la statul bunăstării la un stat al investițiilor a provocat proteste care încearcă să organizeze atât angajații în domeniul îngrijirii, precum și beneficiarii de asistență și să transforme îngrijirea într-un teren contestat al bunăstării sociale. ■

Adrese de corespondență:
Brigitte Aulenbacher <brigitte.aulenbacher@jku.at>
Birgit Riegraf <briegraf@mail.uni-paderborn.de>

> Îngrijirea domestică în condiții precare în Chile, Costa Rica și Spania

de **Monica Budowski**, Universitatea din Fribourg, Elveția și membră în comitetele de cercetare ISA privind economia și societatea (RC02), sărăcia, asistența socială și politicile sociale (RC19) și indicatorii sociali (RC55); **Sebastian Schief**, Universitatea din Fribourg, Elveția; **W. Daniel Vera Rojas**, Universitatea Pontificală Catolică din Valparaíso, Chile¹

*Locuire în condiții precare în Costa Rica.
Fotografie de W. Daniel Vera Rojas.*

Societățile organizează îngrijirea în diferite moduri. Familia și membrii gospodăriei, în special femeile, furnizează cea mai multă îngrijire; dar felul în care este organizată aceasta depinde, de asemenea, de serviciile oferite de stat, servicii achiziționabile și de sprijinul comunității. Studiul nostru analizează modul în care principiile organizatorice ale regimurilor de bunăstare modelează furnizarea de îngrijire în Chile, Costa Rica și Spania.

Principiile regimului de bunăstare din Chile sunt liberale: acestea pun accentul pe rolul puternic al piețelor și pe responsabilitatea individuală. Astfel, ne așteptăm ca gospodăriile să abordeze problemele de îngrijire individual, bazându-se pe diviziunea de

gen în activitățile casnice, dacă există puține servicii accesibile pe piață. Principiile din Costa Rica sunt social-democrate: politicile statale sunt importante, iar gospodăriile apelează la serviciile și programele statului atunci când este nevoie. Politicile privind bunăstarea din Spania încorporează multe principii conservatoare: statul delegă îngrijirea către gospodării (în principal femei) și îi protejează pe cei angajați formal (în principal bărbați). Așadar, în Spania, îngrijirea copiilor este realizată de gospodărie și membrii familiei, abia apoi implicând politicile statale și comunitatea sau prietenii. În toate cele trei țări, diviziunea muncii în gospodării pe criterii de gen este centrală în furnizarea îngrijirii. Și, desigur, criza financiară aflată în desfășurare în toate cele trei țări afectează modul în care sunt abordate problematicile îngrijirii.

> Organizarea îngrijirii copiilor în gospodăriile cu situații precare

Pentru toate cele trei țări am întrebat cum se desfășoară viața de zi cu zi în gospodăriile aflate în condiții socio-economice precare aflate aproape de sau deasupra pragului de sărăcie (nu sărace, dar aflate în risc de sărăcie). Astfel de gospodării nu sunt acoperite de politicile sociale care ajută persoanele considerate sărace, dar capacitatea lor financiară limitată face dificilă contractarea de servicii de îngrijire externalizate, ca de exemplu cumpărarea de servicii de îngrijire a copiilor. Între 2008 și 2010 am intervievat persoane aflate în același tip de gospodărie în trei orașe (între 24 și 31 de gospodării dintr-un oraș al fiecărei țări) pentru a explora modul în care membrii acestor gospodării gândesc și realizează îngrijirea copiilor.

Îngrijirea acceptabilă a copiilor în Chile depinde de părinți, de susținerea informală, neplătită a familiei și de serviciile plătite pentru îngrijirea copiilor. Îngrijirea formală privată (subvenționată) este utilizată atunci când este considerată benefică pentru dezvoltarea copilului sau atunci când veniturile ambilor părinți sunt considerate necesare pentru a susține actualul standard de viață al gospodăriei sau planurile de viitor. Respondenții au fost ambivalenți în legătură cu beneficiile pieței muncii în privința îngrijirii: timpul îndelungat de lucru, condițiile instabile de muncă, remunerația scăzută și angajarea temporară au fost puse în balanță cu venitul, recunoașterea, siguranța și identitatea. Mulți respondenți au reflectat o viziune tradițională asupra diviziunii muncii, bazată pe gen, cu o largă acceptare a faptului că „rolul de mamă” creează tensiuni între slujba plătită și îngrijire. Niciuna dintre piețe, stat sau organizații ale societății civile nu ar putea atenua această tensiune.

Persoanele intervievate din gospodăriile studiate în Costa Rica își organizează îngrijirea copiilor prin intermediul diviziunii muncii în funcție de gen și de diviziunea inter-generațională a muncii. Munca și îngrijirea copiilor sunt negociate de diferite generații de femei din gospodărie, în general pe baza criteriului celui mai mare venit generat. Uneori femeile se recompensează informal unele pe altele pentru îngrijirea copiilor: dacă una este angajată cu normă întreagă, alte membre ale gospodăriei, neangajate sau care lucrează cu jumătate de normă – bunici, verișoare, rude prin alianță – ajută la îngrijirea copiilor. Dacă nevoia îngrijirii copiilor trece dincolo de posibilitățile gospodăriei, respondenții cred că statul și, în mai mică măsură, piața muncii, ar putea compensa. Piața muncii din Costa Rica pare că nu creează atât de mult stres sau complicații în creșterea copiilor precum în Chile sau în Spania. Totuși, bărbații în general par mai puțin implicați în îngrijire, iar femeile nu le cer în mod explicit contribuția.

În gospodăriile din Spania femeile tind să se ocupe singure de creșterea copiilor. Criza financiară a contribuit la reducerea oportunităților de muncă și a suportului public pentru îngrijirea publică; iar alte plase de siguranță abia dacă există. Puține femei din gospodăriile eșantionate din Spania au copii.

Cele care au copii critică diviziunea muncii din gospodărie pe criterii de gen și se plâng de oportunitățile limitate de angajare, precum și de lipsa facilităților accesibile, publice sau private, de îngrijire – în parte din cauza crizei financiare. Cunoscuții și comunitatea îndeplinesc urgențele de îngrijire. Mulți respondenți au atribuit decizia femeilor de a limita mărimea familiei diviziunii incorecte a muncii bazate pe gen.

> Comparația între țări

Această comparație între aranjamentele de creștere a copiilor în gospodăriile cu venituri mici evidențiază două puncte cheie. În primul rând, subliniază importanța familiei și a gospodăriei pentru îngrijirea copiilor, dar și persistența, în gospodărie, a diviziunilor muncii de gen și inter-generațională. În al doilea rând, subliniază modul în care regimurile de bunăstare, împreună cu economia și structura socială ale țărilor, au un impact important asupra organizării îngrijirii copiilor în cadrul acestor gospodării.

Pentru cele mai multe gospodării aflate în condiții precare (nu sărace, dar aflate sub influența acestui risc), diviziunea muncii pe baza genului – alături de componența și mărimea gospodăriei – sunt esențiale în organizarea îngrijirii copiilor. Fie că aceste roluri divizate pe bază de gen sunt social acceptate sau puse la îndoială, fie că oportunitățile de a câștiga bani sau de a primi ajutoare sociale sunt disponibile, ele afectează modul în care este organizată și experimentată îngrijirea copiilor. Politicile orientate către familie în Costa Rica au oferit impulsul pentru construirea unor gospodării cu trei generații în componență, pentru a atenua îngrijirea copiilor. În Chile, o relație tensionată între condițiile și oportunitățile de muncă și facilitățile de îngrijire a copiilor, în paralel cu o ideologie tradițională în ceea ce privește rolurile de gen pătrund în organizarea îngrijirii copiilor. În Spania, numărul mic de copii sau lipsa lor diminuează responsabilitatea îngrijirii copiilor pentru femei. În același timp, criza financiară a dus la scăderea numărului de servicii publice și a oportunităților de muncă plătită, astfel încât mamele au fost nevoite să contribuie substanțial pentru îngrijirea copiilor.

Organizarea îngrijirii copiilor este mai puțin stresantă în Costa Rica, unde alte femei, alți membri ai familiei și ajutorul statului au ameliorat situațiile dificile. În Chile, condițiile de muncă, lipsa de îngrijire publică și privată accesibilă intră în conflict cu diviziunea muncii în funcție de gen și de ideologia tradițională a genurilor, făcând îngrijirea copiilor stresantă. În Spania, îngrijirea copiilor este cea mai stresantă, din cauza cumulului dintre diviziunea muncii în funcție de gen (considerată inechitabilă), a reducerii facilităților de îngrijire a copiilor induse de criză și a oportunităților limitate de angajare. ■

Adresa de corespondență:
Monica Budowski <monica.budowski@unifr.ch>

¹ Fundația Națională de Științe din Elveția a finanțat proiectul. Universitatea din Fribourg (Elveția) a colaborat cu Universitatea Publică din Pamplona (Spania), Universitatea Catolică din Temuco (Chile) și Universitatea din Costa Rica (Costa Rica).

> Furnizarea serviciilor de îngrijire în Africa de Sud

de **Elena Moore**, Universitatea din Cape Town și **Jeremy Seekings**, Universitatea din Cape Town, Africa de Sud, fost vicepreședinte al comitetului de cercetare ISA privind dezvoltarea regională și urbană (RC21) și membru al comitetului de cercetare ISA privind sărăcia, bunăstarea socială și politicile sociale (RC19)

În Africa de Sud sunt necesare și se furnizează niveluri ridicate de asistență financiară și îngrijire fizică. Rata excepțional de ridicată a șomajului, sărăcia persistentă și HIV-SIDA contribuie la faptul că aproximativ trei sferturi din populația totală, circa 50 de milioane de locuitori, necesită un tip sau altul de îngrijire ori suport financiar - inclusiv 20 de milioane copii, trei milioane de persoane vârstnice, care nu întreprind o activitate remunerată, un milion de bărbați și femei cu dizabilități aflați la vârsta la care puteau fi clasificați drept apti pentru muncă și încă 12 milioane de șomeri.

Încă din anii 1920, Africa de Sud a început construcția unui stat al bunăstării pentru cetățenii albi, întemeiat pe modelul britanic al serviciilor publice finanțate prin taxe, al acordării de asistență socială și îngrijire, care ținea, cu predilecție, categoriile merituoase - femei și copii (și, într-o mai mică măsură, bărbați). În Africa de Sud, negreșit, cetățenii merituosi erau, evident, determinați rasial: populația „africană” sau „neagră” a Africii de Sud era exclusă (la început în totalitate, apoi parțial) de la statul bunăstării și cetățenie socială, privată de cetățenie politică și de dreptul electoral. Restricții cu privire la tipul de activitate pe care populația de culoare ar fi putut-o presta și la zonele destinate locuirii pentru aceasta au consolidat un sistem de muncă întemeiat pe migrația rasială, forțând mulți părinți să-și încredințeze copiii spre a fi crescuți de buncii cărora le expediau o cotă din câștiguri. Abia din anii 1970, imperativele creșterii economice și stabilității politice au constrâns statul de tip apartheid să redistribuie gradual resursele publice către cei etichetați drept „colorați”, „indieni” și, mai târziu, „africani” - o schimbare spre un sistem de îngrijire mai cuprinzător, încheiată abia la finalul primelor alegeri democratice din Africa de Sud, în 1994.

Procesul de eliminare a criteriilor rasiale din politicile publice, cu precădere din cele de asistență socială,

educație și sănătate publică, a avut ca rezultat un stat al bunăstării extins și redistributiv (chiar dacă inegal și în circumstanțele prezente). Acest stat al bunăstării există împreună cu furnizarea serviciilor pe piață, aflată în creștere și continuă (deși în scădere) furnizare a serviciilor de către rude.

Numeroși copii continuă să trăiască în familii extinse, adesea fără unul sau ambii părinți. Doar unul din trei copii sud-africani trăiește împreună cu părinții biologici și aproximativ 5,5 milioane de copii cresc în lipsa ambilor părinți biologici. În consecință, rudele joacă un rol esențial în îngrijirea acestora. În același timp, „feminizarea” forței de muncă și modificările legăturilor de rudenie au condus la creșterea furnizării serviciilor de îngrijire pe piață. În jur de 30% din totalul copiilor cu vârste cuprinse între zero și patru ani frecventează o formă sau alta de creșă sau instituție de îngrijire pe timp de zi.

Statul oferă îngrijire copiilor prin intermediul școlilor, al indemnizațiilor destinate îngrijitorilor (inclusiv părinților adoptivi) și, începând cu anii 2000, al extinderii instituțiilor preșcolare. Ponderea indemnizațiilor acordate îngrijitorilor este unică atât în ceea ce privește acoperirea, cât și în privința costurilor (prin raportare la PIB), fie și comparată cu programe mai cunoscute pe plan internațional precum, Familia Bolsa în Brazilia.

Statul sprijină vârstnicii îndeosebi prin acordarea pensiilor necontributorii. Mai bine de 1% din PIB este redistribuit către aproape trei milioane de pensionari. Pensia pentru persoanele vârstnice are la bază principiul de testare a mijloacelor, însă atât pragul pentru venituri, cât și acela de bunăstare sunt fixate la un nivel înalt, astfel încât doar sud-africani bogăți să fie excluși. Extinderea asistenței financiare pentru vârstnici de către statul post-apartheid contrastează cu reducerea îngrijirii publice acordate vârstnicilor. Furnizarea publică a serviciilor rezidențiale pentru

“spre deosebire de statele bunăstării liberale din Nordul Global, programele de asistență socială ale Africii de Sud au o accesibilitate sporită”

vârstnici directe (centre rezidențiale conduse de către stat) și indirecte (servicii rezidențiale subvenționate) nu a supraviețuit tranziției spre democrație. Pensia pentru persoanele vârstnice, care reprezintă prestații generoase, are consecințe indirecte, dar semnificative, asupra furnizării de îngrijire și întreținerii gospodăriilor. Trei sferturi din totalul persoanelor vârstnice trăiește în gospodării laolaltă cu adulți apti de muncă, în timp ce un număr redus locuiește împreună cu minori, în absența unui sprijin adult cu vârsta de muncă. În timp ce vârstnicii sprijină financiar rudele tinere, membrii mai tineri ai familiei par să petreacă prea puțin timp îngrijind persoanele vârstnice din familie.

Aproximativ un milion de adulți bolnavi sau cu dizabilități, având o vârstă care, în circumstanțe diferite, i-ar clasifica drept apti pentru muncă, primesc indemnizații de invaliditate. SIDA a contribuit la creșterea numărului bolnavilor adulți care necesită sprijin financiar și îngrijire fizică. Cercetarea calitativă arată că SIDA a tensionat legăturile de rudenie și că rudele bolnave se găsesc, adesea, în imposibilitatea de a solicita ajutorul unui membru îndepărtat sau chiar apropiat al familiei. Îngrijirea între persoanele înrudite continuă să fie condiționată de gen, iar SIDA a exacerbât acest tipar moștenit.

Cu excepția programelor de incluziune, Africa de Sud oferă puțin sprijin public pentru șomeri. Fără sprijinul statului și lipsiți de acces la suportul oferit de piață, adulții care nu lucrează sunt dependenți de rude - însă sprijinul rudelor nu mai este unul necondiționat. Coeziunea idealizată și netăgăduita legătură de sânge pe care antropologi precum Meyer Fortes le descriau acum mai bine de 40 de ani, astăzi par să fie, în mare parte, absente, din moment ce sud-africani disting între rudele merituoase și nemerituoase, oricât de apropiate sau îndepărtate sunt acestea.

Sistemele de bunăstare și îngrijire din Africa de Sud prezintă anumite asemănări cu regimurile de bunăstare liberale ale țărilor din Nordul Global. Resursele statu-

lui sunt direcționate către programe de asistență socială bazate pe testarea mijloacelor și care țin seama de categoriile merituoase ale celor defavorizați financiar. Statul a încurajat extinderea pieței furnizorilor de îngrijire, prin pensiile contribuitorii și asigurarea de sănătate, precum și prin creșele private.

Cu toate acestea, spre deosebire de statele bunăstării liberale din Nordul Global, programele de asistență socială ale Africii de Sud au o accesibilitate sporită. Aproape unul din trei adulți și copii primește o prestație de un fel sau altul și în jur de două treimi din populație trăiește într-o gospodărie în care o persoană beneficiază de prestații. Ajutoarele financiare ajung, astfel, la aproximativ o jumătate din toate gospodăriile, în care sunt incluse și cele mai sărace. În termeni de accesibilitate, aceste programe ar semăna, mai degrabă, cu cele mai cuprinzătoare regimuri social-democrate din Nordul Global.

În vreme ce relațiile de rudenie suportă modificări și acordarea de sprijin este, din ce în ce mai mult, condiționată de comportamentul și atitudinile indivizilor, mulți sud-africani continuă să depindă de un membru al familiei pentru asistență financiară și îngrijire fizică. Din acest punct de vedere, Africa de Sud poate fi asemuită ipostazelor sud-europene care au în centrul lor familia.

Procesul de eliminare a criteriilor rasiale din acordarea prestațiilor sociale și modificările privind acordarea de sprijin între rude din ultimele decenii, au direcționat regimul bunăstării sud-african mai aproape de social-democrație, însă statul s-a desprins, totodată, de rolul său limitat în acordarea îngrijirii fizice (cu precădere pentru anumiți vârstnici), forțând populația să se bazeze pe rude și, tot mai mult, pe piață. ■

Adrese de corespondență:

Elena Moore <elena.moore@uct.ac.za>

Jeremy Seekings <jeremy.seekings@gmail.com>

> Sociologia într-un mediu ostil

de Laboratorul de Sociologie Publică, Sankt Petersburg, Rusia

Membri ai Laboratorului de Sociologie Publică din St. Petersburg. Rândul de sus, de la stânga la dreapta: Maksim Alyukov, Kseniya Ermoshina, Svetlana Erpyleva, Ilya Matveev; Rândul de jos, de la stânga la dreapta: Andrey Nevsky, Natalya Savelyeva, Dilyara Valeeva, Oleg Zhuravlev.

Laboratorul de Sociologie Publică este un grup de cercetare independent format din cercetători și activiști de stânga din Sankt Petersburg. Unii dintre noi au luat parte la proteste studentești împotriva comercializării educației, împotriva corupției și profanării științei în departamentul de sociologie al Universității de Stat din Moscova, în 2007-2008, în timp ce alții au fost implicați în asociații de stânga, politice și artistice, în timp ce studiau științe sociale la diferite universități. În 2011, am decis să creăm un colectiv de cercetători dedicați care să exploreze protestul politic în societatea noastră depolitizată. După ce am condus o cercetare la scară largă în timpul mișcării „Pentru alegeri corecte” din Rusia, în 2011-2012, am început să studiem mișcările ucrainene Maidan și Anti-Maidan din Kiev, în colaborare cu [Centrul pentru Cercetări Sociale Independente](#) (CCSI). Aici, ne axăm asupra a trei problematici: mai întâi, contextul de dezvoltare a proiectelor noastre; în al doilea rând, ce înseamnă pentru noi să ne implicăm în „sociologia publică”; în al treilea rând, limitările pe care mediul instituțional le impune asupra activităților noastre și felul în care aceste limitări pot fi depășite.

> Sociologia rusă: între instrumentalism și profesionalism

În timpul socializării noastre profesionale, în această disciplină în Rusia au luat formă trei tipuri de consens

care au condus la două tipuri de cunoaștere sociologică: instrumentalistă și profesională. Prima poate fi observată la Institutul de sociologie al Academiei de științe, care duce lipsă de autonomie structurală, fiind un cămin pentru loialiștii politici și la acele departamente de sociologie care sunt privatizate tacit de administrațiile universitare. În aceste instituții, oamenii de știință trebuie fie să se conformeze logicii pieței (deopotrivă pieței de studii aplicate servind nevoilor comerciale și vânzării de diplome), fie să participe la studii pseudoștiințifice despre „Clasa de mijloc”, „Tranziție”, „Perioada de frământări din Rusia” etc.

Ca reacție față de acest tip de sociologie „oficială” sau „instrumentală”, s-a conturat o facțiune „autonomă”, care susține că „adevărată” știință profesională ar trebui să dezaprobe angajamentul politic. Din această perspectivă, ambele tipuri de sociologie instrumentală sunt neprofesionale, nu doar pentru că le lipsește autonomia în accepțiunea lui Bourdieu, dar mai ales din cauza devotamentului lor față de clienți.

Opoziția noastră față de consensul instrumentalist ne-a servit ca platformă de protest față de politica departamentului de sociologie de la Universitatea de Stat din Moscova, dar suntem, de asemenea, în dezacord și față de consensul apolitic al „profesioniștilor”. Cooperând cu activiști, care erau adeseori mult mai reflexivi decât cercetătorii profesioniști, ne-

>>

am îndepărtat de perspectivele doctrinare și elitiste, precum și de dogmatismul metodologic. Sociologul Victor Vakhshayn, unul dintre cei mai consecvenți susținători ai perspectivei „autonome”, afirmă că limbajul „științific” în Rusia a fost înlocuit cu limbaje „neo-sovietice” și „antisovietice” și că pentru a profesionaliza sociologia rusă este necesar să se stabilească o știință „neangajată”¹. Vakhshayn consideră că misiunea sociologiei este de „a produce cunoaștere de dragul cunoașterii”; orice politizare a științei sociale, susține el, ar fi distructivă pentru raționalitatea științifică.

Noi, pe de altă parte, considerăm că această perspectivă ideologică nu este un angajament „lipsit de valoare” așa cum susține Vakhshayn. Din contră, noi considerăm că această poziție este ideologică în sensul central al ordinii neoliberale post-sovietice: ea reflectă o ideologie a depolitizării și a simțului comun determinată de dezamăgirile din politică, de stigmatizarea sferei publice, justificând evadarea către viața privată. Generația lui Vakhshayn a moștenit acest ideal al „cunoașterii pure” de la profesorii ei – avansați „critici ai sociologiei burghize”, pentru care lupta pentru o cunoaștere sociologică riguroasă a fost inspirată mai degrabă de nevoia de a determina cauzele căderii Imperiului Sovietic, decât de vreo aspirație adâncă pentru dezangajare. Ei au tratat sociologia ca pe o unealtă pentru o auto-actualizare a societății. Cu toate acestea, în contextul depolitizării, acest ideal de profunzime teoretică a fost transformat într-o „cunoaștere pură” fetișizantă.

Atunci când societatea rusă a început să fie politizată, în perioada 2011-2012, în timpul protestelor împotriva lui Putin, a Maidanului și a războiului din Ucraina, sociologii profesioniști, urmându-și auditoriul, și-au îndreptat și ei atenția către proteste. Cu toate acestea, lipsind experiența în reflecția științifică asupra politicii, ei au fost condamnați fie să reproducă clișee ideologice, fie să plaseze artificial realitatea protestului în cadre teoretice prestabilite.

> Ce înțelegem noi prin sociologie publică?

Dacă generația de profesori ai „profesioniștilor” a fost inspirată de experiențele tragice ale schimbării sociale din anii 1980 și dacă „profesioniștii” înșiși au fost inspirați de problemele existențiale ale societății care au dus la o retragere pe tărâmul vieții private, atunci depolitizarea înșasi a devenit problema noastră existențială, mai ales atunci când prietenii noștri, mediul științific și societatea, ne-au criticat activismul. Așa am ajuns să studiem depolitizarea în tiparul relațiilor în schimbare dintre sferele publică și privată.

Mai mult, cercetarea sferei publice ne-a determinat să discutăm rezultatele noastre chiar cu indivizii pe care îi studiem, adică cu publicurile emergente. Astfel, acum planificăm o conferință cu cetățeni locali și cu grupuri de activiști care s-au format în perioada de proteste din 2011-2012 și înaintăm

studiul nostru activiștilor, cu speranța de a iniția discuții și de a stabili o rețea în rândul acestor grupuri.

Credem că preocuparea pentru problemele sociale și politice impune explorarea și înțelegerea teoriilor sociale dintr-un alt unghi. Putem înțelege proiectul lui Durkheim fără să ne preocupăm de anomie? Putem explora teoriile despre (spațiul) public, de la Arendt și Habermas la Fraser, Negt și Kluge, fără să ne referim la sărăcia unei vieți restricționate la sfera privată? Manifestul nostru statuează că „principalul obiectiv al Laboratorului este de a combina o abordare profesională a cercetării sociale cu angajamentul public. Chestiunile științifice pe care Laboratorul de Sociologie Publică le abordează sunt în relație cu probleme sociale relevante, legate de situația politică din Rusia și din lumea întreagă. Mai mult, misiunea Laboratorului este de a combina angajamentul social și responsabilitatea civică cu profunzimi teoretice și existențiale, de a rezolva probleme ale mariilor teorii prin studiul empiric al problemelor sociale. De exemplu, studiarea mobilizării politice în timpul ultimelor proteste ne permite să punem problema singurătății și solidarității, a individualismului și solidarității”.

> Bariere în calea Sociologiei Publice în Rusia

Dar este oare ușor să aderi la această poziție în Rusia contemporană? Câteva obstacole amenință însăși existența acestui proiect. Suntem prinși între „profesioniști” și „instrumentaliști” – dar și între universitățile mari și piața în privința granturilor. Instituții științifice, precum retrograda Academie de științe sau universități mai mici, dar „avansate”, au creat ierarhii rigide și ritmuri de carieră care servesc propriei perpetuări. Această logică dizolvă colaborarea și solidaritatea prin atomizarea și subjugarea cercetătorilor. Iată de ce am văzut în CCSI o platformă, cel mai independent, local și profesionist centru sociologic din Rusia. În schimb, piața granturilor scade rapid din cauza represiunii de stat împotriva cercetătorilor disidenți. Spre exemplu, publicarea volumului nostru, *Politica celor apolitici*, dedicat protestelor politice din 2011-2012, a fost unul dintre motivele pentru care funcționarii de stat au încercat să învinuiască CCSI că este un „agent extern”.

Astfel, în prezent ne confruntăm cu un mediu ostil. Până acum am depins de resursele limitate ale unui consens politic și moral puternic în cadrul grupului nostru, de conexiunile mai largi și de management informal. Cu toate acestea, nu este îndeajuns să ne susținem proiectul. Credem că trebuie să creăm o „Internațională” a cercetătorilor și artiștilor care va uni oameni de știință și intelectuali angajați din zona noastră cu cei din lumea întreagă. ■

Adresa de corespondență:
Laboratorul de Sociologie Publică <publicsociologylab@gmail.com>

¹ A se vedea articolul lui V. Vakhshayn în *Global Dialogue*, 2.3, și răspunsul primit de la N.V. Romanovsky și Zh.T. Toshchenko în *Global Dialogue*, 2.5.

> Idealuri socialiste ale arhitecturii sovietice timpurii

de Natalia Tregubova și Valentin Starikov, Universitatea de Stat din Sankt Petersburg, Rusia

În limba rusă, cuvântul „soviet” înseamnă: 1) consiliu, adunare, conducere; 2) sfat, recomandare, sugestie; 3) armonie, acord. Ca termen, se referă la o organizație politică introdusă după Revoluția din Octombrie din 1917, care transformă radical puterea politică, de exemplu: „Consiliile reprezentanților țăranilor, muncitorilor și soldaților”, cunoscute și sub denumirea de „soviete”.

Sovietele fuseseră concepute ca niște corpuri de control alese de „oamenii muncii”, unde totul se baza pe luarea deciziilor colective. La începutul erei sovietice, cel puțin, aceste „soviete” erau alese cu scopul de a facilita o democrație directă. Ele încorporau principii noi de viață socială, - solidaritate, colectivism și organizare proprie - deși în același timp aceste principii erau bazate pe „dictatura” claselor care fuseseră exploatate.

Această nouă sociabilitate a impus noi forme de viață cotidiană în zonele urbane și rurale - atât în mediile muncitorești, cât și în îndeletnicirile de zi cu zi ale țăranimii. Educația de masă și creșterea nivelului cultural al maselor, migrarea urbană, emanciparea femeii, noile forme de guvernare - toate aceste procese au trebuit să fie încorporate în rutina vieții de zi cu zi, inclusiv în organizarea ei pe coordonata spațială.

Toate acestea au constituit o serioasă provocare pentru arhitecții cărora li s-a cerut să inventeze noi forme și moduri de a construi clădiri. În felul acesta a luat naștere avangarda arhitecturală constructivistă sovietică a anilor 1920 și a începutului anilor 1930, stil cunoscut la nivel mondial, datorită noilor realități sociale și vieții politice.

Unul dintre cele mai însemnate și bine conservate proiecte constructiviste care încă mai pot fi întâlnite astăzi este un com-

plex de clădiri din districtul Narvskaya Zastava situat în orașul Sankt Petersburg (fost Leningrad). O suburbie tipică clasei muncitoare de la începutul secolului al douăzecilea, Narvskaya Zastava a fost teatrul unde s-au desfășurat tragicele evenimente ale „Duminicii Sângeroase”, când o demonstrație pașnică a muncitorimii a fost înăbușită brutal de Garda Imperială Țaristă în anul 1905. După Revoluția din 1917, acest eveniment a fost canonizat, devenind un simbol sacru al noii ideologii proletare [Fotografia 1].

Zona Narvskaya Zastava a devenit un loc ideal pentru experimentare arhitecturală și un centru public important al vastului district industrial.

Clădirile rezidențiale de pe strada Traktornaya (construite între 1925 și 1927) deveniseră o prioritate de vârf la vremea când arhitecții căutau noi principii de organizare spațială în cadrul procesului de creare de locuințe publice destinate proletarietului. Strada Traktornaya este un exemplu de stil de tranziție, atât în arhitectură, cât și în planificarea urbană: include un melanj de elemente neoclasice rusești, de noi forme ale avangardei, motive de supremație și de pragmatism utilitarist. Clădirile de pe strada Traktornaya au reprezentat începutul unui proces de transformare a întregului district [Fotografia 2].

Prima școală gimnazială din Leningrad a fost înființată în 1927. Numită Școala Celei de a Zecea Aniversări Revoluționare, ea a fost concepută sub forma unui proiect experimental, care încorporează metodici pedagogice noi, care-și propuneau să stimuleze implicarea activă și independentă a elevilor, în timp ce reducea numărul de cadre didactice necesare procesului de instruire. Școala, care avea aproxi-

mativ 1000 de elevi, includea tipuri diverse de săli de clase și laboratoare, ba chiar și un observator astronomic [Fotografia 3].

Această nouă viziune arhitecturală a moștenit câteva din ideile pragmatismului, cel puțin în ceea ce privește semnificația spațiilor publice. Primul mare proiect, inițiat de către mișcarea sindicală, a fost construirea Centrului Civic al cartierului (1925-1927). Asemenea centre ofereau proletarietului spații de socializare, cum ar fi teatre, săli de clasă, săli de sport și biblioteci. Între 1930 și 1932, Centrul Civic a fost extins să includă o școală profesională și de meserii care oferea muncitorilor și tinerilor oportunitatea de a-și perfecționa cunoștințele profesionale [Fotografia 4].

Centrul adunărilor muncitorești din Narvskaya Zastava era desemnat de un magazin universal și de cantinele din zonă (1929-1931). Aceste instituții inovatoare fuseseră concepute în așa fel încât să poată oferi mese gata preparate (a nu fi confundate cu unitățile fast-food de la sfârșitul secolului al XX-lea) și meniuri semipreparate. Compoziția clădirilor demonstrează dinamica vieții cotidiene: forme largi, contururi diversificate, linii verticale și orizontale interconectate, secțiuni asimetrice. Imensul magazin universal cu pereți de sticlă era vizibil din stradă, o manifestare evidentă a ideilor de deschidere radicală, emancipare și solidaritate, care ocupau un rol central în ideologia sovietică timpurie [Fotografia 5].

Acest ansamblu constructivist unic a fost extins prin clădirile din sovietul districtului Kirov (1930-1935), care găzduia, printre altele, consiliul municipal al cartierului. Ideea unor guverne locale care să fie puternice și demo-

cratice ocupă un rol central în discursul organizării politice din anii '20. Vizibil din depărtare, acest centru administrativ găzduia structuri administrative de cartier, instituții culturale, o bancă, un oficiu poștal și o sală de întruniri. Proiectul s-a folosit de toate inovațiile funcționale și tehnice ale timpului. Totodată, clădirea sovietului din districtul Kirov ar putea fi privită și ca un semn al apogeeului avangardei sovietice: atât porticuri în stil quasi-clasic, cât și multe alte elemente erau simptome ale unei întoarceri către o arhitectură imperială modernizată, care a îmbrățișat noua ideologie totalitară [Fotografia 6].

Câțiva ani mai târziu, o piață imensă a fost ridicată în fața clădirii, special pentru punerea în scenă a mitingurilor și a manifestațiilor de masă. În

1938, statuia liderului deja legendar al organizației leningradene a Partidului Comunist, Sergei Kirov, a fost amplasată aici [Fotografia 7].

Un monument masiv în memoria lui Kirov (a cărui asasinare în 1934 a servit ca pretext pentru escaladarea represiunii staliniste, care a culminat cu Marea Epurare) marchează sfârșitul istoriei timpurii a arhitecturii și societății sovietice. Epoca următoare necesita alte forme arhitecturale, care promovau noi tipologii sociale: mase în loc de colectivități, guvernare totalitară în loc de democrație populară și consumerism conformist în loc de solidaritate. În mod simbolic, sala de întruniri, care putea găzdui 1000 de persoane, a fost în cele din urmă transformată într-un cinematograf.

Astăzi, aproape un secol mai târziu, zona Narvskaya Zastava este încă un cartier industrial populat în majoritate de muncitori. Școala gimnazială, centrul civic, casele rezidențiale și clădirile corespunzătoare sovietului din districtul Kirov și-au menținut funcția primară, deși semnificația lor – de locuri de socializare și activități colective – s-a estompat. Arhitectura constructivistă este umbrită de structurile corespunzătoare atât perioadei timpurii (imperiale), cât și celor următoare (staliniste și sovietice târzii) și, drept consecință, întreaga zonă poate fi comparată astăzi cu un palimpsest [Fotografia 8]. ■

Adresa de corespondență:
Natalia Tregubova <natalya.tr@mail.ru>

Fotografia 1: Demonstrațiile muncitorilor privite de Garda Țaristă înarmată, la Poarta Narva, înaintea „Duminică Sângeroasă”, 1905. Artist necunoscut.

Fotografia 2: Clădiri de pe strada Tractornaya.

Fotografia 3: Școala gimnazială cu observator.

Fotografia 4: Centrul civic sovietic.

Fotografia 5: „Cantina” sovietică.

Fotografia 6: Sovietul din districtul Kirov.

Fotografia 7: Statuia liderului comunist Sergei Kirov.

Fotografia 8: Arhitectură stalinistă în Piața Narva.

Toate fotografiile, cu excepția fotografiei 1, au fost făcute de Natalia Tregubova și Valentin Starikov.

> Migrația „au pair” ca ritual de trecere

de **Zuzana Sekeráková Búriková**, Universitatea Masaryk din Brno, Republica Cehă

Încă de la începutul anilor 1990, activitatea au pair a devenit o importantă rută de migrație pentru femeile din Slovacia. Agenții speciale de recrutare găsesc familii gazdă și organizează deplasări spre și dinspre Londra. În această fotografie: colegele au pair, la Autogara Victoria din Londra, o acompaniază pe prietena lor care tocmai și-a terminat șederea. Fotografie de Zuzana Sekeráková.

Activitatea de îngrijire „au pair” reunește munca plătită la domiciliu, efectuată de către migranții temporari, schimburile culturale definite de regulamente naționale și internaționale și asigurarea condițiilor minimale de trai. Conform regulamentelor britanice aprobate în 2004 și 2005, îngrijitorii „au pair” sunt tineri străini care locuiesc perioade de până la doi ani împreună cu familii pentru a învăța limba engleză și a învăța mai multe despre țara respectivă. Îngrijitorii trebuie să fie tratați ca „membri de familie” care beneficiază de

cazare, mâncare și „bani de buzunar” – nu de salariu – în schimbul unor servicii de îngrijire a copiilor (doică) și/sau de menaj. Familiile primitoare au obligația să trateze îngrijitorii ca pe egali. De obicei, direcția și agențiile pentru imigrări recomandă ca îngrijitorii să fie tratați ca membri ai familiei.

Încă de la începutul anilor '90, activitatea de „au pair” a constituit o importantă rută de migrare pentru femeile din Europa Centrală și de Est, din state post-socialiste,

>>

În mod special din Slovacia, care are una dintre cele mai mari rate de migranți „au pair” pe cap de locuitor din lume. Mass-media adesea descrie activitatea „au pair” ca fiind o strategie economică de a întâmpina dificultățile asociate cu schimbările post-socialiste. În mod cert, în presă și în discuțiile cotidiene din Slovacia, îngrijitorii „au pair” sunt asociați cu dificultățile economice și rata ridicată a șomajului, dar și cu importanta valoare simbolică a cunoașterii limbilor străine și a călătoriilor în afara țării.

Și totuși, 50 de interviuri cu îngrijitori „au pair” slovaci, efectuate pe parcursul unui an de observație în Londra, în intervalul 2004-2005, au relevat cu rapiditate că motivația acestora nu poate fi redusă exclusiv la componenta economică. În general, dorința de a munci, de a câștiga mai mulți bani sau de a învăța limba engleză se îmbină cu rațiuni mult mai personale: decizia de a migra era legată de relațiile cu părinții, partenerii sau prietenii. În timp ce una dintre persoanele intervievate a spus că a devenit „au pair” pentru a evita munca grea și slab remunerată într-o fabrică, o alta ar fi explicat faptul că a decis să plece pentru că tocmai trecuse printr-o despărțire dificilă și nu mai putea suporta să locuiască în același sat cu fostul partener. Avantajul economic aparent al unei perioade de „au pair” (sau chiar și perspectiva comodificării acestuia în viitor) adesea ascundea motive mai complexe și mai puțin evidente. În general, a fost mult mai ușor a susține că sperau să învețe limba străină, decât să spună că această activitate le va oferi un refugiu după o relație fără viitor sau după o viață plină de restricții în casa părintească.

Înainte de a migra, cei mai mulți dintre îngrijitorii „au pair” slovaci locuiau împreună cu părinții. Migrația „au pair” le-a oferit o modalitate perfect legitimă de a-și câștiga independența: în general, aceștia priveau perioada petrecută ca „au pair” drept trecerea de la casa părintească la propriul cămin (și, cu speranța de a întemeia propria familie). Ei priveau perioada petrecută în afara țării drept o oportunitate pentru aventură, experimentare și distracție. Aceștia nu trimiteau bani acasă și nici nu li se pretindea să o facă. Ei își cheltuiau câștigurile – adică „banii de buzunar” – exact ca pe „bani de buzunar”, pe distracții, haine, petreceri și cadouri. Mulți dintre cei intervievați au afirmat că o parte din câștiguri, deși nu majoritatea lor, era economisită sau folosită pentru învățarea limbii străine. De asemenea, mulți au afirmat în interviu că, în viitor, își vor economisi banii cu atenție sau își vor direcționa timpul și resursele financiare către copiii lor. Pentru moment, totuși, este important să se distreze, să experimenteze în relații și în orice înseamnă din perspectiva îngrijitorului „au pair” cultura mai avansată de consum.

Mulți dintre îngrijitorii „au pair” au descris aceste experiențe ca fiind o parte dintr-un proiect mai amplu: perioada

petrecută în afara țării, independența față de părinți și necesitatea de a se descurca singuri au fost lecții de maturizare și dezvoltare. Adesea, ei au comparat aceste perioade cu serviciul militar, încă obligatoriu pentru bărbații din Republica Cehă în momentul cercetării mele. Multe dintre femei priveau această activitate ca pe un *ritual de trecere* care le iniția în viața de adult, oferindu-le independență.

Această înțelegere are consecințe importante pentru îngrijitorii „au pair”, deoarece îi determină să accepte situații pe care le percep drept opresive. Relațiile de egalitate între „au pair” și familiile-gazdă, recomandate prin cadrul legal, sunt greu de obținut în condițiile unor raporturi asimetrice de putere. Într-adevăr, 82 din 86 de familii-gazdă cu care au lucrat subiecții mei nu se conformau regulamentelor: solicitau ca îngrijitorii să muncească mai multe ore decât ar fi trebuit, nu plăteau orele suplimentare sau ignorau dreptul acestora de a avea timp liber sau de a învăța limba. De la unii dintre îngrijitori era așteptat să doarmă în aceeași cameră sau chiar în același pat cu copilul pe care îl aveau în îngrijire.

Statutul imigranților „au pair”, faptul că locuiau în casele care le erau și „loc de muncă”, insuficienta cunoaștere a limbii străine – combinate cu poziția ambiguă în cadrul gospodăriei, unde în același timp erau și nu erau angajați, musafiri și membri de familie temporari – i-au dezavantajat în negocierea condițiilor mai bune de muncă și viață. Pentru majoritatea îngrijitorilor „au pair”, să părăsească o familie abuzivă sau neplăcută presupunea una din trei opțiuni dificile: să găsească o nouă familie-gazdă, să găsească un alt loc de muncă în Marea Britanie sau să se întoarcă în Slovacia.

În prea multe situații, îngrijitorii „au pair” au ales să rămână chiar dacă se simțeau maltratați sau exploatați. În timp ce unii dintre aceștia au menționat motive mai pragmatice pentru decizia de a rămâne – cum ar fi lipsa banilor pentru a călători înapoi acasă sau lipsa unor perspective educaționale sau profesionale clare după o încetare bruscă a contractului – mulți au simțit că trebuie să demonstreze că pot să reziste în condiții dure. Mai mulți au comparat situația de a rămâne într-o familie abuzivă cu un test care demonstra că sunt adulți și că nu mai au nevoie de a se refugia în gospodăria părinților imediat ce lucrurile au devenit dificile. Paradoxal însă, inegalitatea structurală combinată cu angajamentul lor de a se maturiza au redus înclinația de a se opune exploatării: eforturile îngrijitorului „au pair” de a demonstra maturitate personală, ar putea ca, în fapt, să contribuie la reducerea controlului asupra propriilor vieți. ■

Adresa de corespondență:
Zuzana Sekeráková Búriková <burikova@fss.muni.cz>

> Educația la domiciliu

Libertate și control în educația cehă

de **Irena Kašparová**, Universitatea Masaryk din Brno, Republica Cehă

Lecție de anatomie acasă! Fotografie de Irena Kašparová.

În ultimele două decenii, performanța școlară a elevilor cehi a scăzut în mod constant, potrivit diferitor mijloace și măsurători internaționale (de exemplu, standardele PISA) - fapt care a provocat o dezbatere națională despre educație, rolul acesteia, direcții și metode. Nemulțumiți nu numai de standardele comparative, dar și de problemele sociale mai largi, cum ar fi lipsa unei abordări individuale și lipsa libertății de alegere din învățământul obligatoriu, părinții spun că sunt, în general, nemulțumiți de un stil de viață predominant în care locul de muncă și școlarizarea îi separă de copiii lor de la o vârstă foarte fragedă.

După perioada comunistă - decenii de suprimare a individualismului - unii cehi au susținut că indivizii trebuie să-și asume responsabilitatea pentru ei și familiile lor. Guvernele post-comuniste au deschis noi posibilități în mai multe zone ale sferei sociale, inclusiv în educație. Ca urmare, educația la domiciliu a fost introdusă ca una dintre cele câteva alternative educaționale.

În practică, educația la domiciliu cehă este destul de variată, de la deșcolarizare - o filozofie de învățare condusă de copil - la urmărirea strictă a programei școlare oficiale în mediul de

acasă. Deși există unele dovezi ale creșterii cererii în rândul părinților cehi pentru această alternativă de educație în ultimii zece ani, ea rămâne o practică minoritară, care implică mai puțin de unu la sută din copiii de vârstă școlară.

În timpul perioadei comuniste (1947-1989) elevii nu au avut de ales și au fost nevoiți să frecventeze școlile de stat, în cadrul celor nouă ani de învățământ obligatoriu. Pur și simplu nu existau alternative. Astfel, aproape toți părinții cehi din prezent (în vârstă de 30 de ani și peste) au fost ei înșiși educați în ideologia comunistă, care punea accent pe egalitate, similitudine, conformitate și uniformitate.

Pentru mulți părinți, deci, educația la domiciliu este un fenomen nou și pare a fi o idee cu adevărat revoluționară. După ce unii părinți bine educați, care au trăit în străinătate au făcut lobby pentru aceasta, educația la domiciliu a fost stabilită în mod legal ca un drept al copilului și al părintelui în 2005.

Conform noii legi, părinții au dreptul de a-și educa copilul acasă, deși numai în școala primară (clasele I - V). Condiții obligatorii din punct de vedere legal includ un profesor-părinte, cu cel puțin o diplomă de liceu și o scrisoare de sprijin din partea unui birou de consiliere pedagogică și psihologică de stat. Profesorii-părinți trebuie să motiveze de ce doresc să-și învețe copilul la domiciliu și trebuie să demonstreze existența unui spațiu de învățare satisfăcător (adică mobilier adecvat, mediu și spațiu în apartament). Copilul trebuie să susțină examenele oficiale școlare de cel puțin două ori pe an.

Legea oferă libertate în educație, dar în același timp, ilustrează dorința statului de a controla această libertate cât mai mult posibil, prin solicitarea ca părinții să demonstreze capital cultural, precum și financiar. Atât părinții, cât și copiii trebuie să fie testați de un birou de consiliere pedagogică și psihologică, care acționează ca un portar al statului și are putere de sancționare. Unii părinți au raportat că au vizitat mai multe birouri de consiliere pentru a obține certificatele necesare.

De ce a transformat statul ceh birourile de consiliere - a căror funcție cheie era de a preveni excluderea din învățământul de masă - într-un arbitru al educației la domiciliu? Mulți oficiali, fiind de orientare conservatoare, nu susțin ideea de excludere specifică educației la domiciliu și resping candidații pe baza atributelor individuale, în timp ce trec cu vederea factorii sistemici, în special accesul la resursele economice. Spre deosebire de școli, cărora le sunt alocate sume fixe de bani publici pentru fiecare copil înscris (inclusiv pentru copiii educați la domiciliu pe care îi examinează de două ori pe an), părinții care își educă copiii la domiciliu nu primesc niciun sprijin financiar din partea statului pentru a achiziționa cărți, mobilier, materiale de învățare sau alimente subvenționate. Educația la domiciliu, de multe ori legată de venituri obținute din slujbe cu jumătate de normă (sau de lipsa veniturilor) ale unuia sau ale ambilor părinți, poate fi practică doar de cei care-și pot permite.

Conceptul de excludere în educație este foarte sensibil din punct de vedere politic și cultural în contextul ceh. În trecut, educația la domiciliu a fost portretizată ca exclusivistă din două motive destul de diferite. Pe de-o parte, a fost experiența nobilimii și oligarhiei cehe, care își putea permite școlarizarea privată - un tip de exclusivitate portretizat după revoluție ca un privilegiu nedrept al celor bogați. Membrii acestei clase sociale au fost dispersați după preluarea comunistă în 1947. Noul regim a susținut că nu era nevoie de educație la domiciliu în comunism, deoarece educația gratuită și de calitate era furnizată pentru toți.

Pe de altă parte, sub comunism, exclusivitatea și educația la domiciliu au căpătat un sens foarte diferit. Deoarece

școlarizarea după revoluție a pus accent pe uniformitate și universalitate, nu a existat niciun spațiu pentru diferențe. Copiii cu abilități „neconforme”, fizice sau psihice, s-au luptat pentru a găsi un loc în învățământul de masă. Au fost stabilite școli speciale pentru cei etichetați ca fiind „diferiți” - inclusiv pentru grupuri etnice întregi, cum ar fi romii. Dacă aceste școli speciale nu erau de ajuns, copilul urma să fie educat la domiciliu. Cei care au trebuit să fie educați la domiciliu sub regimul comunist au fost subiecții milei, fiind considerați neadecvați pentru a fi incluși într-o societate sănătoasă.

În prezent, ministrul educației a respins orice posibilitate de legalizare a educației la domiciliu după clasele primare. Punctul său de vedere ilustrează ambivalența pe care educația la domiciliu încă o provoacă în rândul publicului ceh. Deși descentralizarea și liberalizarea țării au oferit considerente legale și sociale pentru educația la domiciliu ca o alternativă viabilă, condițiile obligatorii arată faptul că, în practică, aceasta este foarte selectivă. Deși legea prevede un spațiu pentru alternative, rădăcinile sunt ferm încorporate în stat, camuflând, astfel, selectivitatea. În mare măsură, ca în perioada comunistă, excluderea încă evocă o pierdere a controlului de către stat, lucru care este încă privit drept indezirabil. Ca atare, am rămas cu un paradox: statul deschide o politică de școlarizare inclusivă în forma educației la domiciliu, dar în același timp mecanismele de control care reglementează educația la domiciliu o transformă într-o nișă *exclusivistă*. ■

Adresa de corespondență:

Irena Kašparová <irenakasparova@seznam.cz>

> În amintirea muncitorilor romi din Republica Cehă

de **Kateřinā Sidiropulu Jankū**, Universitatea Masaryk din Brno, Republica Cehă

Expoziția romă din Piazzeta Teatrului Național din Praga.
Fotografie de Michal Hečovský.

Este 15 mai 2013 și suntem în piața însoțită din Olomouc, un oraș aflat la jumătatea drumului dintre Brno și Ostrava, unde punem în scenă proiectul *Amintirea muncitorilor romi*. Este prima întâlnire importantă a întregii echipe. Mai mult de zece oameni - academicieni, lucrători comunitari și profesori - sunt așezați în cerc pentru a discuta îndatoririle premergătoare la debutul unei zile lungi. Nu există o modalitate mai oportună să ne cunoaștem, să clădim încredere reciprocă, precum aceea de a colabora în vederea unui scop comun. Scopul nostru este să pregătim o expoziție despre romii slovaci care au venit în ținuturile cehe să muncească după 1945, comemorarea acestor evenimente și învestirea romilor cu un statut mai demn în societatea cehă.

„Când mă deplasez prin cartierul unde operăm, mereu întreb fete tinere, pe care nu le cunosc bine, ‘Khatar sal?’ (De unde ești?). Întrucât știu că toate au venit de undeva, iar familiile lor își au rădăcini în Slovacia, precum propria-mi familie,” spune Božena Dudi Koťová, o lucrătoare comunitară și fiica unui scriitor rom, activist și fost muncitor, venit pentru întâia oară în Cehia zilelor noastre de la granița slovaco-ucraineană în 1952. Arhitectul viitoarei expoziții ascultă, alți membri ai echipei cad de acord cu privire la titlul acesteia, iar eu sunt mulțumită că realizatorul filmului proiectului a imortalizat cu ajutorul camerei acel episod introductiv.

„Cum ortografiezi ‘Khatar sal?’” întreb, deoarece cunoștințele mele de limbă romani sunt foarte limitate. Cunosc doar câteva expresii de bază - suficient pentru a

întâmpina, a oferi un gest simbolic de respect și, la nevoie, ca strategie de apărare. Limba romani este prea complicată pentru mine; nu am supraviețuit celei de-a cincea lecții. Božena rostește sintagma pe litere adăugând, „Dar ar trebui să numim expoziția *Khatar san*? Întrucât mai există obiceiul să uzăm de limbajul formal atunci când ne adresăm vârstnicilor”.

Suntem în 8 septembrie 2014 și-mi citesc discursul introductiv în fața unei reproduceri din plăci de lemn a unei case, nefinisată la exterior; vopsită în culorile steagurilor cehe și rome pe dinăuntru. Aproximativ cincizeci de oameni alcătuiesc un grup de ceremonie. Unul dintre aceștia este un polițist în haine civile specializat în extremism, aflat aici probabil fiindcă am informat poliția locală că plănuim o manifestare în piața Ostrava-Vítkovice, solicitându-le timid să supravegheze lucrurile. Nu avem idee ce s-ar putea petrece. Sau dacă se va petrece ceva. Expoziției? Nouă? Reprezentanții districtului central din Ostrava au refuzat să ne acorde permisul organizării expoziției în piața principală și ne-au ignorat invitația de a dezbate această decizie. „Nu-i de mirare”, remarcă unul dintre vizitatorii din Ostrava-Vítkovice. „Se simt responsabili pentru imaginea centrului Ostravei și nu doresc ca acesta să arate precum un ținut țigănesc”.

Cronicarul din Vítkovice vede lucrurile dintr-o perspectivă diferită. „Sunt entuziasmat că avem această nouă expresie culturală, nimeni altcineva în Ostrava nu o mai are”.

Care a fost cea mai mare surpriză? Nu s-au înregistrat fapte de vandalism pe durata celor cinci săptămâni ale expoziției. Familii rome, venind îmbrăcate de ocazie pentru a vedea și asculta poveștile rudelor și ale vecinilor. Un om al străzii, mulțumindu-ne pentru o experiență foarte interesantă în timp ce intra la expoziție. Trecători adolescenți, uzând de tehnologiile cele mai recente, îmbrăcați modern, însă terificați de posibilitatea de a se apropia de noi fiindcă puteam intra în vorbă cu dâșii. Vârstnici cehi, amintindu-și de colegii de muncă romi, vecinii și iubirile adolescente din anii șizeci. Directoarea unei școli primare plină de copii romi, care nu știe despre existența unui steag al romilor - și care pare împăcată să-și admită ignoranța.

Este 9 februarie 2015 și primesc un e-mail de la Ministerul Culturii din Cehia, finanțatorul proiectului *Amintirea muncitorilor romi*. Am realizat trei expoziții după cum fusese

promis, însă acestea nu s-au întins pe câte două luni fiecare, cum prevedeau condițiile finanțării. În primăvara anului 2014 intenționeam ferm să îndeplinesc condiția celor două luni, dar, pe măsură ce barierele și, mai mult sau mai puțin transparentele presiuni politice și administrative creșteau, m-am îndepărtat gradual de la această clauză, uitând că este esențială realizării angajamentului. Am fost realmente copleșită de complicațiile administrative ale întregului proces (inclusiv obținerea unui număr record de cincisprezece permisiuni pentru un singur loc), precum și de maniera de comunicare generatoare de confuzii și, uneori, deloc prietenoasă. Avem deja două grupuri interesate în sprijinirea unor expoziții viitoare. Un curator independent din străinătate a văzut expoziția noastră și ne-a trimis aprecieri, laolaltă cu solicitarea de a explica funcționarea telefonului retro cu ajutorul căruia, prin formarea unui număr, puteai asculta diferite povestiri ale martorilor romi.

În plus față de interesul pentru viitoare expoziții, au existat contribuții la reflecții teoretice asupra relațiilor interetnice, educației și eliminării inegalităților sociale sau cu privire la posibilitățile de a întări dialogul civic și de a ne situa în raport cu diferențele în epoca „sinelui necooperant”. Estimăm că 2500 de oameni au văzut expoziția noastră din interior, iar sute de alte persoane prin ferestrele exterioare. Cu siguranță nu simțim că a fost totul în zadar! Dar potrivit criteriului științei aplicate am eșuat și suntem înapoi la punctul de plecare.

Așa încât începem să pregătim alt turneu de expoziții. Din fericire, un simpatizant a salvat toate exponatele chiar când eram pe punctul de a închide. Dorește să le prezinte la stația de autobuz din orașul său, un centru industrial în care au rămas puțini martori romi ai migrației forței de muncă din Slovacia din perioada de după război. Chiriile în centrul orașului au crescut după 1989, iar majoritatea romilor s-au îndreptat către zonele periferice ale regiunii - unul dintre multiplele modele post-socialiste similare și altor orașe din Cehia.

Știința aplicată inovativă este cea mai satisfăcătoare - și generatoare de frustrări - provocare profesională pe care am întâmpinat-o de ani buni. ■

Adresa de corespondență:
Kateřina Sidiropulu Janků <katerinasj@fss.muni.cz>

> Schimbare de decor în politicile chineze privind munca

de Lefeng Lin, Universitatea din Wisconsin, Madison, SUA

Activiști și persoane care lucrează în ONG-uri sărbătorind o reușită sesiune de negociere în Guangzhou. Fotografie de Lefeng Lin.

Încă din 2010, când China a fost lovită de un val național de greve, mass-media și activiștii din domeniul muncii au portretizat muncitorii chinezi ca fiind agitați, angajați în nenumărate revolte, greve și refuzând negocierile. Dar astăzi, ONG-urile (organizații neguvernamentale) și tinerii cercetători din domeniul muncii tind să spună povești similare: în special în sudul Chinei, unde se află cea mai mare parte a producătorilor chinezi, rezistența muncitorilor s-a deplasat de la acțiuni legale individuale către acțiuni colective, de la revolte spontane, neplanificate și întreruperi ale muncii, la greve strategice și negocieri. În spatele tuturor acestor evenimente, ONG-urile și activiștii muncii, joacă un rol cheie în mobilizare și organizare.

În același timp, cercetătorii și activiștii din domeniul muncii au criticat îndelung sistemul sindical chinez, ca fiind unul birocratic și nereprezentativ. Mai mulți observatori au sugerat că probabil cel mai palpabil rezultat pe care sindicatele l-au obținut pentru muncitori este lobby-ul făcut pentru noi legi ale muncii: liderii de sindicat deseori ocupă poziții de conducere în comitetele Partidului Comunist Chinez și în Congresele Populare atât la nivel național, cât și local, astfel încât au un rol vizibil în elaborarea legilor. În general, sistemul sindical funcționează ca un organ de partid birocratic: liderii de sindicat sunt numiți de către partid și mulți au un contact redus cu muncitorii sau nu au cunoștințe despre relațiile de muncă. În plus, pe mulți oficiali îi interesează mai degrabă câți membri de sindicat reprezintă - și cât de multe taxe colectează pentru sindicat - decât ce fac pentru drepturile de muncă ale

muncitorilor. În timpul grevelor, observatorii au văzut deseori cum liderii de sindicat cooperează cu autoritățile guvernamentale sau cu angajatorii, încercând să convingă muncitorii să se întoarcă la locurile lor de muncă. Privite din interior, sindicatele sunt mai interesate de controlarea muncitorilor decât de rezolvarea plângerilor acestora.

Când am început munca de teren în Shenzhen, am presupus că ONG-urile și activiștii din domeniul muncii - nu liderii sindicali - dețin cheia viitorului forței de muncă și, dacă mi-aș fi limitat observațiile la ONG-uri, fabrici și comunități, probabil aș crede în continuare că organizațiile neguvernamentale sunt în centrul luptei pentru dreptul muncii. Cu toate acestea, odată ce am obținut accesul în birourile locale sindicale, am început să observ că sindicatele, ca și ONG-urile, se adaptează la sistemul rapid de schimb

>>

bare al relațiilor de muncă din China și că politicile referitoare la muncă sunt remodelate atât de sindicate, cât și de ONG-uri.

Implicarea ONG-urilor din domeniul drepturilor muncii în organizarea și mobilizarea muncitorilor cunoaște o dezvoltare relativ recentă. În ultimul deceniu, ONG-urile muncii au oferit servicii cu precădere muncitorilor din zonele rurale, care au acces limitat la resursele sociale disponibile rezidenților înregistrați din mediul urban. Organizațiile neguvernamentale oferă asistență juridică muncitorilor care au cunoștințe minime despre dreptul muncii și nu au bani pentru a-și angaja un avocat, dar furnizează și servicii simple de divertisment cum ar fi proiecțiile de film sau alte servicii comunitare, precum programele after-school.

Încă din 2010, mulți muncitori au început să participe la acțiunile de la locul de muncă. Ca răspuns, unele ONG-uri din domeniul muncii își instruiesc acum personalul pentru a ajuta la organizarea sindicatelor și la negocierile colective. Dar ONG-urile din domeniul muncii se confruntă cu provocări reale: agendele lor sunt deseori contrânse de finanțatorii internaționali și se confruntă cu represii politice venite din partea statului chinez. Multe ONG-uri din acest domeniu sunt organizații mici și au resurse limitate pentru a-și organiza munca. Mai mult, ONG-urile din domeniul muncii sunt relativ izolate unele de celelalte, din cauza disensiunilor dintre fondatori sau a diferențelor ideologice. Unele ONG-uri au de asemenea interese organizaționale precise: dacă o organizație este implicată în organizarea unei greve, atunci este foarte posibil să înlăture alte organizații neguvernamentale. Aceste aspecte organizatorice complică ceea ce observatorii externi presupun uneori a fi o strategie coerentă a „societății civile”.

Cunoscând că ONG-urile din domeniul muncii concurează pentru suportul muncitorilor, sindicatele chineze au început să acționeze în domenii asociate mult timp doar cu activitatea organizațiilor neguvernamentale. Din

ce în ce mai mult, sindicatele oferă membrilor lor asistență juridică, psihologică, ajutor pentru reducerea sărăciei, burse pentru continuarea studiilor, formarea competențelor, obținerea certificatelor profesionale cu o mai mare ușurință, pregătire pentru consolidarea sindicatelor și pentru negocierile colective. Dispunând de resurse mai mari și acces facil, sindicatele pot realiza deseori mai mult decât micile organizații neguvernamentale. Unele sindicate acordă și mai multă atenție mobilizării muncitorilor membri ai sindicatului, mergând chiar până la organizarea de alegeri democratice și promițând membrilor că vor deveni responsabile și le vor reprezenta interesele.

Cu toate acestea, programele de beneficii ale sindicatelor și reforma lor în domeniul politicilor muncii încă nu ajung la cele mai multe subunități ale fabricilor. Sindicatele chineze au șapte niveluri administrative: central, provincial, municipal, raional, stradal, comunitar și sindicatul din fabrică. Doar sindicaliștii din fabrică sunt și angajați; în toate celelalte niveluri, cadrele de sindicat sunt funcționari recrutați de către partid. Cu toate că sindicatele au o structură administrativă pe verticală, sindicatele de nivel superior nu pot comanda celor de nivel mai mic, deoarece funcționarii de la fiecare nivel sunt numiți de către comitetul de partid, mai degrabă decât de sindicatul superior - o structură politică comună în China, uneori descrisă ca segmentarea „prinde și blochează”.

Problema devine evidentă atunci când ambele tabere și sindicatele și ONG-urile din domeniul muncii intervin în grevele muncitorilor. În iunie anul trecut, muncitorii au intrat în grevă, după ce o fabrică de pantofi restructurată din Long District, provincia Guangdong, nu a reușit să ajungă la un acord cu muncitorii în privința salariilor și beneficiilor. Un ONG independent a ajutat muncitorii să se organizeze, învățându-i cum să se înțeleagă cu angajatorul și cu poliția. Ca răspuns, sindicatul municipal a făcut un pas neobișnuit: a trimis funcționari în regiune, solicitând sindicatului raional să ajute muncitorii aflați în grevă.

Cu toate acestea, nici sindicatul raional și nici agențiile guvernamentale nu au urmat sugestiile sindicatului municipal. În schimb, la recomandarea liderului raional de partid, ei au permis angajatorului să concedieze muncitorii greviști și poliției să aresteze reprezentanții muncitorilor, sperând astfel să reprime greva, ceea ce s-a și întâmplat, deși la un anumit cost. Când un muncitor concediat s-a sinucis aruncându-se de pe clădirea fabricii, expunerea mediatică ulterioară a pus o presiune semnificativă pe guvernul local și pe partid. Sindicatul municipal a criticat vehement sindicatul raional și oficialii locali, dar chestiunea s-a încheiat aici: sindicatul municipal nu are mecanisme pentru a trage la răspundere sindicatul raional.

Ca răspuns la acțiunea colectivă a muncitorilor, ambele tabere, atât organizațiile neguvernamentale, cât și sindicatele se transformă pe ele însele. Pe parcursul anului trecut, ONG-urile din domeniul muncii au construit o rețea de muncă și au integrat resursele lor. Eforturile lor de a organiza proteste de muncă sunt din ce în ce mai coordonate. Într-o schimbare deosebit de interesantă, sindicatul municipal din Shengzhen a creat anul trecut o zonă experimentală, rupând vechea structură organizațională și recrutând organizatori profesioniști, căutând noi forme de a organiza muncitorii, identificând o cale între revolta socială și birocratizarea conservativă.

Prin interacțiunea dintre sindicate, stat, angajatori, ONG-uri din domeniul muncii și muncitori, s-ar putea dezvolta în China o nouă formă de sindicalism - una care să fie diferită față de ceea ce se întâlnește în alte state târziu industrializate? Într-o perioadă în care activiștii din domeniul muncii de la nivel mondial tind să ignore rolul potențial al statului în relațiile de muncă, China ar putea oferi un exemplu în care statul și societatea încă joacă un rol central în îmbunătățirea vieții cetățenilor la locul de muncă. ■

Adresa de corespondență:
Lefeng Lin <llin@ssc.wisc.edu>

> Formarea unui program pentru științele sociale la scară globală

de **Ercüment Çelik**, Universitatea din Freiburg, Germania și membru al Comitetelor de Cercetare ale ISA privind mișcările muncitorești (RC44) și mișcările sociale, acțiunile colective și schimbările sociale (RC48)

Membri și membre ale programului de studii globale de la Universitatea Jawaharlal Nehru, din New Delhi. Fotografie de Ercüment Çelik.

De-a lungul ultimelor două decenii, crearea unei științe sociale la scară mondială care să nu fie hegemonică, a fost o preocupare majoră atât pentru oamenii de știință din Sud, cât și pentru cei din Nord. Critici ale eurocentrismului și ascensiunea teoriei sociale din Sudul Global au generat o dezbateră entuziastă despre necesitatea și oportunitățile de a învăța de la periferie/Sud și prin învățare reciprocă la o scară globală, ca și printr-un dialog între angajamentele profesionale și publice ale oamenilor de știință din domeniul social.

Ce perspectivă pot aduce asupra acestor dezbateri cei treisprezece ani de experiență ai programului de studii globale (PSG)? PSG este un program de master în științe sociale care durează doi ani, desfășurat împreună de către Universitatea din Freiburg, Germania, Universitatea din KwaZulu-Natal și, la care s-au alăturat ulterior, Universitatea din Cape Town, Africa de Sud, FLASCO, Argentina, Universitatea Jawaharlal Nehru, India, și Universitatea Chulalongkorn, Thailanda. Planul de studii al acestui program de master include sociologie, științe politice, antro-
>>

pologie, studii ale pieței muncii, relații internaționale și geografie. Începând cu anul 2002, peste 300 de studenți din 60 de țări s-au alăturat PSG-ului, fiecare dintre aceștia studiind la trei dintre instituțiile participante.

Prin intermediul acestui program internațional, interdisciplinar și intercultural, studenții experimentează diferite tradiții universitare, procese de predare și învățare. Aceștia descoperă societățile în care locuiesc pe parcursul programului, redescoperind-o de asemenea și pe a lor. Produsul finit este o diplomă de master aparte, de înaltă calitate, iar indivizii câștigă experiențe de viață incomparabile – incluzând, mai presus de toate, un set de valori care formează baza unei științe sociale globale. Experiența PSG le permite studenților să înțeleagă ce este cu adevărat „cosmopolitismul”: mediul intercultural care le oferă oportunitatea de a trăi în locuri și condiții diferite de cele pe care le cunosc cel mai bine. Prin aceste întâlniri, studenții dezvoltă noi abilități de a-i înțelege, tolera și recunoaște pe „ceilalți”. Fără să își propună să facă asta, PSG a devenit o platformă pe care participanții dezvoltă și consolidează ceea ce Ari Sitas numește o „etică a reconcilierii”, idei despre voluntariat și cooperare, reciprocitate și respect.

Practicarea unei științe sociale la nivel global necesită competență interculturală nu doar din partea studenților, ci și din partea membrilor facultății și administratorilor, de la care se așteaptă să fie atenți la nevoile studenților din diferite țări, contexte instituționale, culturi ale muncii etc. Disponibilitatea de a-i asista pe acești studenți este unul dintre aspectele dezvoltării unei astfel de științe sociale la nivel mondial, care încurajează participanții să privească studenții ca reprezentând un potențial, și nu o povară. Membrii facultății din PSG angrenează un „public global” important: cetățeni „globali” logici, încrezători, implicați social și intercultural, care prezintă potențialul de a modela societățile noastre conectate la nivel global.

O metodă de învățare reciprocă, de incluziune, ar trebui să fie un aspect central al oricărui astfel de program. Cineva își poate imagina că PSG – având universități partenere de pe patru continente, fiecare cu propriile tradiții și sisteme de cunoaștere din Europa și din Sudul Global – este un cadru perfect pentru a recunoaște și aplica un sistem de cunoaștere conectat la nivel global. Raewyn Connell punctează că, deoarece programele de studii superioare din metropolă sunt constrânse de normele profesionale ale științei metropolitane este o provocare pentru acestea să se îndrepte spre un curriculum de incluziune la nivel global. Programul de studii globale de la Universitatea din Freiburg s-a confruntat exact cu această provocare în ultimul deceniu. Totuși, în ciuda tuturor constrângerilor curriculare și instituționale, membrii facultății au facilitat crearea unor suporturi de curs centrate pe incluziune prin inserarea de noi cursuri și prelegeri precum „Dezbaterea modernității și provocările eurocentrismului”, „Sociologii ca intelectuali publici: o perspectivă din Sud”,

„Metafora, alegoria și parabola în sociologia globală”. Studenții au răspuns pozitiv. Eseurile critice, mai ales cele ale studenților din America de Nord și Germania, demonstrează cum primul lor ciclu de studii universitare a fost dominat de o cunoaștere eurocentrică și cât de puțin erau conștienți de asta.

Mecanismele PSG de a construi un dialog între munca academică profesională și implicarea publică sunt o contribuție la ceea ce numim acum „sociologie publică”. Când ne uităm la istoria PSG, vom vedea că pe parcursul studiilor la universitățile partenere din diferite țări, studenții au fost încurajați să facă cercetare de teren, adesea conectată la probleme aflate în centrul acelor societăți. Stagiile de practică obligatorii le-au permis să ia parte efectiv la munca și viața mișcărilor sociale, a ONG-urilor, a organizațiilor comunitare, a sindicatelor, dar și a instituțiilor academice și guvernamentale etc. În termenii lui Michael Burawoy, „ei păstrează legătura cu societatea civilă”. Studenții au devenit PSG-iști „organici”, chiar dacă sunt sau nu sociologi. În cele mai multe dintre cazuri, aceste angajamente „publice” se materializează în munca academică și analizele științifice din tezele lor de disertație. Programul de studii globale asigură o platformă de conectare a sociologiei publice, a celei referitoare la politici, a celei critice și a celei profesionale și, în mod particular, de generare, a unui dialog între sociologia profesională și cea publică.

Una dintre constrângerile cele mai mari pentru PSG este agenda pieței care modelează sistemele universitare din lume. O problemă esențială este accentuarea condițiilor de muncă precare pentru personalul academic, care afectează stabilitatea programului. În special în Germania, angajații de rang mediu din facultate și administratorii nu au o securitate a locului de muncă și cei mai mulți vor fi nevoiți să părăsească programul la un anumit moment, indiferent de angajamentul lor față de viziunea PSG.

O altă preocupare o reprezintă relațiile de putere inegale dintre universitățile partenere. În mod conștient sau nu, Universitatea din Freiburg este adesea percepută ca având un rol dominant în parteneriat; pe viitor, ne așteptăm ca universitățile partenere să insiste pentru un rol egal în definirea programului. Într-adevăr, o structură egalitaristă este esențială pentru succesul PSG și al programelor similare acestuia.

În ciuda tuturor provocărilor, experiența PSG furnizează o contribuție valoroasă pentru dezvoltarea unei științe sociale la scară mondială, încurajând învățarea dinspre periferie, practicarea unei înțelegeri mutuale și deschiderea unei platforme academice în care imaginația sociologică poate fi combinată cu imaginația politică. ■

Adresa de corespondență:
Ercument Çelik <ercumentcelik@gmail.com>

> Profesii dintr-o perspectivă internațională

Deschiderea cutiei¹

de **Ellen Kuhlmann**, Institutul Karolinska, Suedia; **Tuba Agartan**, Colegiul Providence, SUA; **Debby Bonnin**, Universitatea din Pretoria, Africa de Sud; **Javier Pablo Hermo**, Universitatea din Buenos Aires, Argentina; **Elena Iarskaia-Smirnova**, Școala Superioară de Economie, Moscova, Rusia; **Monika Lengauer**, Universitatea Tehnică din Dortmund, Germania; **Shaun Ruggunan**, Universitatea din KwaZulu-Natal, Africa de Sud; și **Virendra P. Singh**, Universitatea din Allahabad, India; toți autorii sunt membri ai comitetului de cercetare a profesiilor al ISA (RC52).

Globalizarea a extins fundamental domeniile de aplicare și practicare ale profesiilor, în special în economiile emergente. Piețele care se dezvoltă rapid din BRICA (Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud), precum și alte câteva state cu venituri medii, au creat noi cerințe pentru expertiză și servicii profesionale, atât în sectorul public, cât și în cel privat – chiar dacă direcția neoliberală din lumea occidentală a pus la îndoială principiile statului bunăstării și când politicile de austeritate au redus și mai mult finanțarea publică pentru servicii profesionale.

Aceste evoluții oferă oportunități unice pentru cercetare „în timp real” asupra profesiilor aflate în schimbare în diferite contexte sociale. În același timp, pentru a privi profesiile printr-o lentilă globală este necesară o reflecție critică asupra conceptelor de profesii și profesionalism – concepte construite în condițiile politice și economice ale statelor bunăstării occidentale din secolul XX.

Deși statul a fost central în discuțiile despre profesii, sociologii reflectă rar asupra contextelor geopolitice și culturale ale conceptelor specifice de „stat” sau „cetățenie”. Cercetările recente acordă o atenție mai mare globalizării și guvernantei transnaționale, consolidând comparațiile internaționale, dar multe discuții asupra profesiilor abordează în continuare în principal țările occidentale, acordând puțină atenție Sudului Global sau țărilor din Est.

Căutăm să transformăm abordările existente, bazându-ne pe cercetările efectuate de diferiți autori din Africa de Sud, India, Argentina, Rusia, Turcia și țările arabe. Cu toate acestea, deoarece lipsește o „unitate de referință” comună dincolo de conceptele de „profesii ale statului bunăstării”, oferim exemplele de mai jos ca instantanee ale dezvoltării profesionale, folosind relația dintre state și profesii ca o temă unificatoare.

În țările arabe, „profesionalismul” este adesea descris ca fiind un concept și obiectiv universal. Profesioniștii arabi (de exemplu, profesorii universitari) discută valorile profesionale în termeni care sunt izbitor de asemănători cu abordările funcționaliste din anii 1960 și 1970, care s-au concentrat pe trăsături ca integritatea, confidențialitatea și încrederea, precum și responsabilitatea socială, obiectivitatea și munca bazată pe cunoaștere. În același timp, trăsături care au fost esențiale pentru funcționalismul vestit, cum ar fi organizarea de asociații profesionale și obiectivele de control și de monopol, lipsesc – demonstrând că abordările universale ale profesionalismului pot fi mobilizate strategic pentru a construi un câmp profesional, dar profesiilor încă le lipsește o bază științifică solidă sau posesia unor mecanisme mature de control public și sprijin din partea statului.

Atât în Turcia, cât și în Rusia, statele centralizate au constrâns sfera de aplicare a grupurilor profesionale, precum și ideea de profesionalism. Prin urmare, schimbările de politici din ambele țări remodelează relațiile profesii-stat, chiar dacă în moduri diferite. Ca țară cu venituri medii, logica pieței emergente din Turcia, cu un consumerism în ascensiune, a crescut cererea pentru serviciile din sectorul public. În același timp, politicile care decurg din noul management public au încercat să controleze profesiile. În domeniul sănătății, de exemplu, combinarea diferitelor strategii este evidentă. Noi politici de gestionare au crescut controalele asupra medicilor, dar au creat, de asemenea, noi legături între profesia medicală și stat: guvernul a introdus noi funcții de conducere pentru medici, în timp ce profesia medicală integrează din ce în ce mai mult managementul în învățământul medical.

În Rusia, în anii 1990, au existat transformări majore la nivelul profesiilor. De exemplu, a apărut o profesie nouă de asistență socială, care combină sistemele de valori vechi și

“multe discuții asupra profesiilor abordează în continuare în principal țările occidentale, acordând puțină atenție Sudului Global sau țărilor din Est”

noi pentru a crea un câmp profesional cu sistemele sale de formare. În timp ce politicile de salarii mici ale guvernului și culturile de gen ale asistenței sociale au constrâns dezvoltarea profesională, noi politicile sociale, orientate spre piață, au promovat profesionalizarea: era nevoie de asistenți sociali pentru a oferi acces și a valida revendicările la drepturi sociale. În consecință, asistența socială este din ce în ce mai integrată în sectorul public și, în același timp, beneficiază de expansiunea pieței. Totodată, lucrătorii sociali nu dispun de puterea de a-și defini identitatea sau poziția în noul regim de politici orientate spre piață – context care poate transforma, de asemenea, relațiile lor cu clienții.

India și Africa de Sud experimentează amândouă creștere economică și putere globală emergentă și cele două țări au stabilit, de asemenea, aranjamente de guvernare mai pluraliste. Dezvoltarea profesională este modelată atât de globalizare, cât și de istoria colonială și, în ambele țări, modelul anglo-saxon de stat al bunăstării liberal a condus la profesii cu un puternic caracter de auto-guvernare, inclusiv control asupra accesului la profesie.

În India, profesia de jurist este în centrul forțelor puternice de globalizare, precum și al reglementărilor naționale care limitează concurența pe piață între firme de avocatură și restricționează accesul avocaților străini. Atât firmele de avocatură indiene, cât și cele străine, au dezvoltat strategii de expansiune a pieței prin noi forme de investigații corporative. India devine o destinație majoră pentru externalizarea proceselor juridice, o strategie deja familiară în sectoarele IT și de editare. Astfel de transformări au creat un mic segment profesional elitist și subminează statutul profesioniștilor juridici care nu pot concura pe o piață globală. În acest sector elitist, intervențiile statului au avut putere limitată de a reorganiza profesiile ca urmare a influenței politicii corporative globale.

Creșterea economică rapidă din Africa de Sud a coincis cu profesionalismul public și integrarea în sectorul public. Politicile post-apartheid includ cererea puternică pentru dez-

voltarea profesională mai incluzivă. Chiar și așa, profesiile rămân structurate pe modele de inegalitate de gen și de rasă sau etnie. Aici, profesioniștii au fost în măsură să mobilizeze capacitățile puternice autonome, separate de stat, păstrând monopolurile ocupaționale prin controlul accesului la domeniile profesionale. Schimbările legate de re-stratificare, marketizare și management au înrădăcinat inegalități de gen și de rasă, în ciuda absenței suportului legal (formal) și al statului și în ciuda noilor cerințe legale menite să promoveze incluziunea. Eforturile recente ale statului de a reglementa profesiile – parte a agendei de transformare a statului – ar putea contesta monopolurile profesionale existente prin deschiderea ușilor pentru grupuri sociale excluse anterior.

În cele din urmă, economia în creștere din Argentina a oferit, de asemenea, servicii sociale extinse, cu o guvernare din ce în ce mai pluralistă. Aici, conexiunile istorice puternice cu Europa (în special țările latine) au modelat sectorul public al profesionalismului – incluzând opțiuni transnaționale noi pentru învățământul superior, în special în educația profesională și în cea a studiilor postuniversitare. Grupurile profesionale au răspuns la piețele transnaționale prin crearea atât de șanse noi de carieră pentru profesioniști individuali, cât și de procese noi de producere a cunoașterii și certificarea abilităților. Acest exemplu evidențiază modul în care globalizarea și transnaționalismul pot consolida rolul profesiilor ca agenți de schimbare și actori de politici, nu numai la nivel național, dar și, potențial, la nivel internațional.

Studiile noastre de caz implică o serie de câmpuri profesionale, de la învățământul superior, drept și mass-media la asistență socială și medicină. Deși fiecare poveste este unică și toate sunt încă în desfășurare, fiecare va contribui la o perspectivă globală încă în evoluție asupra profesiilor. ■

Adresa de corespondență:
Ellen Kuhlmann <ellen.kuhlmann@ki.se>

¹ Aceasta este o contribuție din partea Comitetului de Cercetare a Profesiilor al ISA (RC52). Pentru detalii asupra țărilor și autorilor: http://www.isa-sociology.org/pdfs/rc52_professions_in_world_perspective.pdf.

> Mulțumim, Nacho!

de Izabela Barlinska, Secretar executiv al ISA, Madrid, Spania

José Ignacio Reguera, cunoscut în cadrul ISA ca Nacho.

În ianuarie 1987, un container cu arhiva ISA sosea din Amsterdam la Madrid și secretariatul ISA a început o viață nouă. La scurt timp după ce am despachetat și ne-am instalat, au început pregătirile pentru cel de-al XII-lea Congres Internațional de Sociologie ISA, în Madrid. În acea perioadă ISA avea undeva în jur de 2000 de membri (comparativ cu 6000 în prezent), programul Congresului a fost redactat la mașina de scris, iar faxul era cel mai nou mijloc de comunicare.

Acesta a fost momentul în care José Ignacio Reguera, cunoscut nouă drept Nacho, a venit în echipa secretariatului și a lucrat alături de noi de atunci – pentru aproape 30 de ani. Acum, el a decis să se bucure de pensie. În aceste trei decenii, Nacho a dezvoltat baza noastră de date cu membri și atunci când a început era internetului, el a devenit prima persoană care a menținut pagina web a ISA. Mulțumim, Nacho, pentru toată munca ta dedicată în dezvoltarea ISA de la o asociație condusă de acasă la structura sa internațională modernă. ■